

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

MARIKA LEHTO

Perheohjaus Porin varhaiskasvatukseen

Vanhempien näkökulmasta

SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMA
YLEMPI AMK
2021

Tekijä(t) Marika Lehto	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä tammikuu 2021
	Sivumäärä 53	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Perheohjaus Porin varhaiskasvatukseen. Vanhempien näkökulmasta		
Tutkinto-ohjelma Sosiaali-alan koulutusohjelma, Sosionomi ylempi AMK		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän kehittämistehtävän tavoitteena oli kehittää Porin kaupungin varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli. Tarkastelin asiaa vanhemmuuden näkökulmasta. Perheohjaus palvelisi varhaiskasvatuksen piirissä olevia perheitä. Työmuodon tarkoitus on tukea vanhemmuutta matalankynnyksen periaatteella. Perheohjaus on ennaltaehkäisevä työmuoto varhaiskasvatuksessa vanhempien tukemiseen lasten ollessa pieniä.</p> <p>Kehittämistyössäni lähdin tarkastelemaan aihetta vanhempien näkökulmasta käsin. Tarkoitus oli selvittää mitä vanhemmat odottavat perheohjaukselta ja miten se tukisi parhaalla tavalla heidän arkeaan. Tietoperustassani kuvaan vanhemmuutta ja vanhemmaksi kasvamista ja yhteistyötä vanhemman kanssa varhaiskasvatuksessa. Tarkastelen muiden kuntien valmiita perheohjausmalleja sekä kuvaan omaa työkokemustani vuosien varrelta varhaiskasvatuksenopettajana. Avaan myös käsitteet perhetyö ja perheohjaus.</p> <p>Kehittämistehtävässäni käytin monia tutkimusmenetelmiä, joiden avulla loin perheohjauksen toimintamallia Porin varhaiskasvatukselle. Tutkimuksellisen kehitystyöni alussa tein tarvekartoitusta vanhemmille kysely- ja haastattelututkimusten avulla. Näiden tulosten avulla pystyin vastaamaan kehittämiskysymyksiini, minkälaista perheohjauksen tulisi olla? Kehittämistyössäni käytin erilaisia ideointipajoja kuten aivoriihimalia. Tutkimuksellista työtä tein myös selvitystyönä muiden kuntien perheohjauksista. Näiden menetelmien avulla rakentui perheohjauksen työmalli Porin varhaiskasvatukselle.</p> <p>Tutkimustyöni perusteella vanhemmat kaipaavat apua ja tukea vanhemmuuteensa varhaiskasvatukselta. Kyselyistä ja haastatteluista käy ilmi tuen tarve kasvatukseen ja arkiin asioihin, huolta tuottivat esimerkiksi nukkumaanmenoajat ja niissä pysyminen. Vanhempien omien voimavarojen löytäminen ja siinä tukeminen on perheohjauksen tärkeä tehtävä.</p>		
<p>Asiasanat Vanhemmuus, varhaiskasvatus, perhetyö, perheohjaus</p>		

Author(s) Lehto, Marika	Type of Publication Master's thesis	Date January 2021
	Number of pages 53	Language of publication: Finnish
Title of publication Family work for city of Pori early childhood education		
Degree program Degree Programme in Social Services, Master of Social Services		
<p>Abstract</p> <p>Goal of this thesis was to develop family work model of early childhood education for city of Pori. I was examining topic from point of view of parenting. Family work is planned to serve families within early childhood education. Intention of model is to give easy access support for parenting. Family work is preventing model in early childhood education and gives support for parents with children of young age.</p> <p>In my development work I started to examine topic from parent point of view. Intention was to clarify what parents expect from family work and how it would support their ordinary days in best possible way. In my knowledge base I describe parenthood, growing to parents and co-operation with early childhood education. I also examined other cities ongoing family work models and describe my own work experience as teacher in early childhood education. I also elaborate terms family work and family guidance.</p> <p>There were many different research methods used when creating family work model of early childhood education for city of Pori. Research based development work was started with needs assessment to parents using questionnaires and interviews. Based on results I was able to resolve my development questions, what kind of family work is needed? In development work different kinds of idea workshops, like brainstorming, were used. I also researched other cities family work models. Based on this information I implemented family work model for city of Pori early childhood education.</p> <p>Based on result of my research parents need help and support to their parenthood from early childhood education. Support for children caring and ordinary life topics like keeping bedtime was obvious when analyzing results of questionnaires and interview material. Important mission for family work is to support parents to find their own strength.</p>		
<p><u>Key words</u> parenthood, early childhood education, family work, family guidance</p>		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TIETOPERUSTA	7
2.1 Vanhemmuuden tukeminen	7
2.2 Vanhemmuuden roolit.....	9
2.3 Perhetyö	12
2.4 Perheohjaus	14
2.5 Varhaiskasvatus.....	16
2.5.1 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	17
3 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS	20
3.1 Kehittämisen kohde ja kehittämistarpeen määrittely	20
3.2 Kehittämistyössä käytetyt menetelmät ja kehittämisprosessi	22
3.3 Yhteisölliset ideointimenetelmät.....	24
3.4 Haastattelu.....	26
3.5 Kysely	28
3.6 Havainnointi ja hiljainen tieto	28
3.7 Ennakointimenetelmät esimerkiksi dokumenttianalyysi.....	30
3.8 Aineistojen kerääminen ja kuvaukset.....	31
4 AINEISTOANALYYSIN TULOKSET	35
4.1 Haastattelun ja kyselyn tulokset.....	36
4.2 Kokemustieto	37
4.3 Yhteisölliset ideointimenetelmät ja aivoriihen tulokset.....	38
4.4 Dokumenttianalyysin tulokset.....	38
5 PERHEOHJAUKSEN TOIMINTAMALLI PORIN VARHAISKASVATUKSELLE	39
6 ARVIOINTI.....	43
6.1 Varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin arviointi.....	43
7 POHDINTA	46
LÄHTEET	49
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Suomalainen 2000-luvun työelämä on jatkuvaa muutosta. Kehittämistoiminta, elinikäinen oppiminen, huippuosaaminen, innovaatiotoiminta ja verkostoituminen ovat tämän hetken avainsanoja. Muutos, jota tapahtuu jatkuvasti ympärillämme, ulottuu yksittäisistä työtehtävistä aina laajoihin yhteiskunnallisiin rakenteisiin saakka. (Toikko&Rantanen, 2009, 7) Tätä opinnäytetyötä kirjoittaessani maailman tilanne on hyvin erikoinen Covid19 viruksen vuoksi ja tämä aiheuttaa pitkäkestoisen yhteiskunnan kokoamisvaiheen tulevaisuudessa. Ihmiset tarvitsevat nyt ja tulevaisuudessa yhä enemmän tukea ja apua elämäänsä yhteiskunnassamme. Opinnäytetyöni aihe on perheohjaus Porin varhaiskasvatukseen ja tarkastelen asiaa vanhemmuuden näkökulmasta.

Kasvua ja kasvatusta tapahtuu eri muodoissa läpi elämän ja kasvatuksellista työtä tehdään erilaisissa kasvatustilanteissa. Formaali kasvatustilanne on kasvatusta, jota ohjaa tyypillisesti lainsäädännön ja muiden virallisten säädösten, kuten opetussuunnitelmien määrittelemät tavoitteet ja toimintamuodot. (Nivala&Ryynänen, 2019, 235) Kodilla ja perheellä on tärkeä rooli lapsen kasvatuksessa ja vanhemmuus on avainasemassa lapsen hyvinvoinnin kannalta. Perheellä on kentältä tulevan kokemuksen mukaan monenlaisia huolia ja haasteita vanhemmuuden ja arjesta selviytymisen suhteen. Minusta näihin huoliin olisi vastattava, jotta pikkulapsivanhemmuus koettaisi tasapainoisena ja hyvänä elämän vaiheena.

Vanhemmuus kestää läpi elämän ja on koko ajan muutoksessa olevaa. Pienten lasten vanhemmat opettelevat vanhemmuutta ja tarvitsevat monissa asioissa tukea ja kannustusta tähän tehtävään. Vanhemmuus ja sen haasteet puhuttavat nyt yhteiskunnassamme ja ovat esillä monissa medioissa. Lastensuojelun tilastot huostaanotoista ja asiakkuuksista kertovat vanhemmuuden pahanolon olevan melko suurta. (Bardy, 2013, 13) Varhaiskasvatustilanne tavoittaa suuren osan lapsiperheitä ja tämän vuoksi palvelua olisi hyvä tarjota tässä kohtaa vanhemmuutta. Kehittämistyöni tavoitteena oli kehittää Porin

kaupungin varhaiskasvatukseen perheohjauksen toimintamalli. Perheohjaus palvelisi varhaiskasvatuksen piirissä olevia perheitä. Työmuodon olisi tarkoitus tukea vanhemmuutta matalankynnyksen periaatteella. Kehittämistyö tehdään hankkeena, johon osallistuu minun lisäksi kaksi Sosionomi ylempi AMK tutkinnon opiskelijaa Krista Jaakonsaari ja Susanna Pöysti. He tekevät omasta näkökulmastaan kehittämistyönsä.

Vanhempien ja perheiden tilanteet vaikuttavat lapsen kasvuun ja kehitykseen ainutlaatuisiksi ihmiseksi. Monesti vanhemmat ovat hyvin yksinäisiä huoliensa kanssa ja saattavat nähdä vanhemmuutensa vääristyneessä kuvassa. Pienikin keskusteluhetki voi saada vanhemmuuteen virtaa ja tunteen siihen, että minä jaksan ja pystyn. Monet myös kaipaavat konkreettista apua ulkopuolisen avun ohjauksessa esimerkiksi perheneuvoolaan. Tämänkaltaisissa tilanteissa perheohjaus voisi olla siltana tuen saamiseen. Opinnäytetyössäni on haastattelujen sekä kyselylomakkeiden avulla kartoitettu minkälaista tukea vanhemmat tuntevat tarvitsevänsä.

Tavoitteena on luoda perheen ja päiväkodin välille yhteistyö, jossa on luottamuksellinen vastavuoroinen ilmapiiri. Tämänkaltaisen vanhempien voimaannuttaminen on ennaltaehkäisevää ja hyvän arjen edistämistyötä. Tämä työmuoto olisi perheohjausta varhaisen tunnistamisen ja tuen puitteissa. Olisi hyvä puuttua ja tukea apua tarvitsevia perheitä ennen korjaavaa työkenttää. Korjaavaa työtä tehdään sosiaalityössä – esimerkiksi lastensuojelussa. Mielestäni pitäisi yhä enemmän olla resursseja varhaiseen tunnistamiseen ja tukeen sekä ennaltaehkäisevään työhön.

Opinnäytetyö selventää ja kuvaa perheohjausta palveluna osana varhaiskasvatusta. Työssä kerrotaan johdonmukaisesti ja prosessiluontoisesti eri työmenetelmien kautta perheohjaustoimintamallin luomisesta Porin varhaiskasvatukseen sopivaksi. Olen tietoperusta osuudessani avannut käsitteet vanhemmuus, varhaiskasvatus ja perhetyö. Kehittämistyöosuudessani käyn lävitse tutkimusmenetelmiä, joiden avulla tein kehittämistyötäni. Kuvaan oman työkokemukseni tuottamaa ammatillista havainnointia kymmenen vuoden ajalta. Opinnäytetyöni alussa tein tarvekartoitusta perheohjauksen toiminnasta ja sen tärkeydestä kyselyjen ja erilaisten haastattelujen avulla. Tutkin raporttien ja sähköposti kyselytulosten kautta myös eri kuntien valmiita perheohjausmalleja varhaiskasvatuksessa. Kehitimme Poriin oman perheohjaustoimintamallin. Tämä opinnäytetyö on kehittämistyön tulos perheohjauksesta Porin varhaiskasvatukseen.

2 TIETOPERUSTA

Tietoperusta osuudessani lähdän kuvaamaan keskeisiä käsitteitä perheohjaukseen liittyen. Ensin lähdän avaamaan vanhemmuutta ja sen rooleja sen jälkeen kuvaan perhetyötä ja perheohjausta. Käyn myös läpi varhaiskasvatuksen tarkoituksen sekä yhteistyön huoltajien kanssa. Perheohjausmallia tehtäessä on tiedettävä vanhemmuuden olo-tila ja odotukset yhteiskunnassamme sekä perhetyön käsitteen sisältö. Varhaiskasvatuksen halusin avata, koska perheohjaus tulee osaksi varhaiskasvatuksen palvelua.

2.1 Vanhemmuuden tukeminen

Vanhemmuus toteutuu yhteiskunnallisessa ja kulttuurisessa tilanteessa. Eri kulttuureissa vallitsevat tietyt käsitykset perheestä, vanhemmuudesta, kasvatuksesta ja nämä käsitykset ovat muuttuvia ja hyvin erilaisia. Kaikilla yhteiskunnilla on omat arvonsa, norminsa, sosiaalipolitiikkansa, lainsäädäntönsä ja instituutionsa. (Schmitt, 2003, 301) Perhe instituutiona on vahvasti sitoutunut ja on riippuvainen toisista ihmisistä. Perherakenteet ovat yhteiskunnassamme saaneet ydinperhemallin lisäksi hyvin monenlaisia ja kokoisia perheitä. Perhe voi instituutiona olla ilman lapsia, mutta vanhemmuus alkaa ensimmäisen lapsen syntyessä. Ennen sitä äidit ja isät ovat olleet lapsia, perheenjäseniä ja oman sukunsa jäseniä.

Vanhemmuus tarkoittaa asemaa toisen ihmisen isänä tai äitinä. Biologinen vanhempi on henkilö, jonka sukusolusta lapsi on saanut alkunsa. Moni lapsen ominaisuus riippuu ensisijaisesti biologisista vanhemmista, toiset enemmän sosiaalisista vanhemmista ja muista kasvattajista, joita lapsella on elämässä. Me kaikki olemme olleet lapsia ja meillä kaikilla on siis vanhemmat, joten vanhemmuus on lapsen näkökulmasta meille jollain tasolla tuttua. Mitä se tarkoittaa arjessa, kun minusta tulee vanhempi? Tämä asia on kaikille uusi ja ehkä pelottavakin, kun ensimmäinen lapsi saapuu perheeseen. Mikä tukisi vanhemmuuteen jo ennen lapsen syntymää?

Vaikka raskausaika ja vauvan syntyminen tekevät vanhemmuuden, ovat vanhemmuuden juuret jo kauempana historiassa. Vanhemmuus muotoutuu monisukupolvisesti ja moni-ilmeisesti omista lapsuuden ja nuoruuden kokemuksistamme sekä sukumme ja ympärillä olevien aikuisten tavoista olla vanhempia. Suurimmalla osalla meistä on

hyviä ja huonoja kokemuksia vanhemmuudesta. Oman lapsen syntymä aktivoi vanhempien omat äiti – lapsi ja isä – lapsisuhteet ja niihin liittyvät mielikuvat. Suhde omiin vanhempiin ja isovanhempiin muuttuu ja tämä voi synnyttää uudenlaisen tarpeen ja kyvyn ymmärtää omia vanhempia. Vanhemmuus on elinikäinen ja aina keskenäinen prosessi, joka muuttuu koko ajan.

Riittävän hyvälle vanhemmuudelle ei ole tyhjentävää määritelmää, vaan sitä joudutaan pohtimaan aina uudelleen. Myös vanhemmuus itse on moniulotteista ja muodostuu erilaisista osa-alueista. Ihmisten elämäntilanteet ja ominaisuudet voivat vaikuttaa vanhemmuuteen niin, että niiden seurauksena jokin osa vanhemmuudesta voi olla haasteellista samalla, kun jokin toinen osa on riittävän hyvää. (Puranen, kappale 1)

Hyvää vanhemmuutta on monenlaista ja se riippuu monesta eri asiasta. Vanhemmuus on koko ajan muuttuvaa, pikkulapsivanhemmuus on erilaista kuin aikuistuvan lapsen vanhemmuus. Kysymys on siitä, miten kokee vanhemmuuden kaltaisen vaativan asian. Siitä voi saada valtavasti mielihyvää ja onnistumisia tai sen voi nähdä vain suurelta osin rasittavaksi.

Lastensuojelun näkökulmasta vanhemmuus on riittävän hyvää, kun lapsi voi kasvaa ja kehittyä turvallisesti ja tasapainoisesti omassa kotiympäristössään. Lastensuojelulain mukaan perheen tukemisen tavoite on lapsen edun toteutuminen. Omaa vanhemmuuttaan voi olla vaikea peilata, jos ei ole mihin peilata. Ennen heijastuspintoja oli paljon enemmän, koska sukupolvet asuivat toistensa lähellä tai jopa samassa taloudessa. Lähellä tai yhdessä asuminen mahdollisti näkemisen, kokemisen ja yhdessä tekemisen. Oli aina joku, jolta kysyi neuvoa tai sai tukea. Nykyään vanhemmat ovat yksinäisempiä vanhemmuutensa kanssa. Vanhempien tukiverkosto voi olla todella heikko. Isovanhemmat ovat monesti työssä käyviä tai asuvat eri paikkakunnilla. Ystävillä ja sukulaisilla on omat kiireensä, joten apua voi joutua hakemaan oman kunnan sosiaalityöntekijöiltä.

Perhe on lapselle tärkeä asia ja perheen tärkeyttä lapselle arvostetaan maailmanlaajuisesti. Perhe suojaa lasta ja on lapselle tärkeä turvallisuustekijä. Aikuisen ja lapsen jatkuva vuorovaikutus tukee lapsen itsetunnon kehitystä. Perhe on yhteisö ja yhteisö

edellyttää jäsentensä välille arkielämän siteitä, toistuvia rytmejä ja sen kaikkia jäseniä yhteen kokoavia rituaaleja. Perheen arjen rituaalit tekevät perheestä turvallisen ja suojaavan yhteisön. Arjen vaatimattomille asioille on annettava arvostusta, koska juuri ne ovat lasta kasvattavia ja suojaavia rutiineja. (Sihvola, 2002, 99) Meistä moni muistaa aikuisena lapsuuden saunaillat perheen kesken tai yhteiset sieniretket ja juuri nämä ovat arjen yhteisiä tekoja. Kodin tavoilla, joita vanhemmat luovat on erityisen suuri merkitys lapsen tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle (Kekkonen, 2004, 26.) Lapsen pitää tuntea olevansa vanhemmilleen heidän elämänsä keskeinen sisältö. Lapsen tulee saada viestejä hyvydestään ja ainutkertaisuudestaan. (Sihvola, 2002, 124)

Oma vanhemmuus askarruttaa jokaista vanhempaa ja syyllisyydentunnetta jokainen kantaa matkassaan ainakin jossain vaiheessa vanhemmuutta. Lapsi muokkaa vanhempaansa omalla persoonallaan, hioo särmiä sileämmiksi ja oikaisee mutkia. Lapsi tekee äidin ja isän. Vanhemmuus on upea tehtävä ja antaa elinikäisen suhteen merkitykselliseen rakkauteen. Se alkaa siitä hetkestä, kun lapsi syntyy, ja jatkuu läpi elämän. Vanhemmuus on loputonta joustamista ja järjestelemistä, neuvottelemista ja sovittelamista, rajoittamista ja sallimista. Se on kotitöitä ja valvottuja öitä, huolentäyhteisiä päiviä ja aikapulaa. (Rönkkö&Rytönen, 2010, 126) Vanhemmalle olisi tärkeää olla myös paikka ja aika, jolloin saisi olla väsynyt. Vanhemmuus vaatii voimavaroja ja niistä pitää saada puhua. Toiveet, pelot, keskeneräisyys, syyllisyys ja riittämättömyys ovat vanhemmuudessa läsnä aina ajoittain ja ne vaativat tankkauspaikan, josta saa voimaa vanhemmuuteen. (Schmitt, 2003, 307)

2.2 Vanhemmuuden roolit

Nykyään yhteiskunnassamme on vallalla ajatus vanhemmuuden tehtävän jakamisesta. Vanhemmuuden tehtävät ja velvollisuudet on enimmältään delegoitu eri instituutioiden hoidettavaksi. Varhaiskasvatus, koulu ja harrastukset nähdään lasten sosiaalisen ja kasvatuksellisen pääsääntöisenä kasvattajana sekä opettajana. Vanhemmat ovat kuitenkin lapsen kasvusta ja kehityksestä vastuussa virallisten kasvatustituutioiden ohella. Kasvatus herättää sanana vanhemmille paineita. Se mielletään helposti hyvin juhlalliseksi käsitteeksi, jolla lapsesta tehdään kunnan kansalainen. Kasvatus on kuitenkin arjessa hyvinkin yksinkertaista ja pelkistettyä. Aito läsnäolo ja rakkaus ovat

kasvatuksen peruspilarit. Kasvatus syntyy lapsimyönteisten tekojen sarjasta ja vääristyy niiden puutteesta. (Sihvola, 2002, 124-126) Vanhemmuus on oikeus, mutta vielä enemmän velvollisuus suhteessa lapseen.

Vanhemmuus tarkoittaa sitä, että lapsen tarpeet, oikeudet ja hyvinvointi menevät aikuisten tarpeiden edelle. Vanhemmuuteen kasvetaan lapsen kasvaessa ja se on elinikäinen suhde, jota pitää hoitaa rakkaudella. Vanhemmuus on prosessi, joka kehittyy ja voimistuu ja toisaalta vaatii toisinaan hyvinkin paljon ponnisteluja ollakseen olemassa riittävän hyvänä. Vanhemmuudessa on erilaisia rooleja. Näitä rooleja voidaan käsitellä roolikarttamenetelmällä. Vanhemmuutta on hyvä jäsentää ja miettiä jo raskausaikana. Tutustuminen noihin mielenkiintoisiin vanhemman rooleihin voi auttaa hahmottamaan mitä kaikkea vanhempana olemiseen oikein kuuluu ja mitä pitää hallita. Roolimallit on tarkoitettu vahvistamaan ja tukemaan omaa itseluottamusta eikä uuvuttamaan tai näännyttämään vanhemmuutta. Seuraavaksi esittelen ja avaen yhden teorian mukaan vanhemmuuden rooleja. (Sihvola, 2002, 72-81)

1. Huoltajan rooli
2. Rakkauden antajan rooli
3. Rajojen asettajan rooli
4. Ihmissuhdeosaajan rooli
5. Elämän opettajan rooli

Huoltajan roolissa tarvitsee elämisen perustaitoja. Tämä tarkoittaa perusruuan laittoa ja kodinhoitotyön sujuvuutta arjessa. On tiedettävä ulkoilun ja levon merkitys sekä rahankäytön taidot. Vanhempana sinun on pystyttävä huolehtimaan lapsen perustarpeista ja myös omistasi, jotta jaksat toimia vanhempana. Rakkauden antajan rooli on kaikista tärkein rooli vanhemmuudessa. Lapsi tarvitsee rakkautta kasvussaan ja kehityksessään. Sinun on vanhempana osattava rakastaa myös itseäsi, koska vain silloin voit antaa rakkautta muille. Vanhempana on erittäin tärkeää osata tunnistaa lapsen tunteita ja vastata niihin. Kaikki tunteet pitää osata hyväksyä ja käsitellä. Vanhemmuuteen kuuluu rakkauden tunteen lisäksi vihan ja pelon sekä surun tunteita. On osattava lohduttaa ja tukea lasta sanoilla ja teoilla. Vanhempana olet lapsesi suojelija, jolloin sinun on osattava toimia empaattisesti ja rakkaudellisesti lastasi kohtaan. (Sihvola, 2002, 74-76)

Rajojen asettajan rooli on erittäin vahva ja sitä ilman ei vanhemmuudessa pärjää. Tämä rooli luo ympärilleen turvallisuutta ja se on vanhemmuudessa tärkeää lapsen ja vanhemman välillä. Vanhemmalla on vastuu lapsesta ja rajat osoittavat sen käytännössä. Ilman selkeitä rajoja lapsi ei voi elää turvallisessa ympäristössä ja näin lapsi alkaa käyttäytymisellään etsimään rajoja. Sääntöjen ja sopimusten noudattaminen on välttämätöntä asioiden sujuvuuden ja järjestyksen vuoksi. Ihmissuhdeosaajan roolia tarvitsee, kun lapset kasvavat. Minkälainen kuuntelija ja keskustelija olet? Ymmärrätkö keskustelun dialogina, jossa on aina kaksi samanarvoista keskustelijaa.

Lapsen kasvaessa vanhempi kohtaa vanhemmuudessaan myös ristiriitatilanteita, joihin vaaditaan ymmärrystä ja oikeudenmukaista otetta. Anteeksipyyntö ja anteeksiantaminen saattavat olla aikuistuvan lapsen kanssa arkipäivää. Elämänopettajan rooli on vanhemmuudessa läsnä aina. Se on toiselta nimeltään kokonaisuuksien ymmärtäjän rooli. Tähän rooliin sisältyy hyvän mallin antaminen, arvojen toteutuminen, käyttäytyminen, rehellisyys, perinteet ja omat sosiaaliset taidot. Ymmärrät vastavuoroisen ja toimivien ihmissuhteiden merkityksen ihmisen onnellisuuden lisääjänä ja haluat kehittää niitä kaiken aikaa. (Sihvola, 2002, 77-78) Vanhemmuus on siis monikerroksinen tehtävä ja kulkee läpi elämän mukana. Vanhemmuus on suhde, josta ei sanouduta irti, vaikka jotkut niin tekevätkin. (Schmitt, 2003, 324)

Vanhemmuus on jatkuvassa yhteydessä sitä ympäröivään kulttuuriin ja siinä vallitseviin uskomuksiin, jotka osaltaan välittävät vanhemmille kuvaa hyvästä vanhemmuudesta. Muistelemalla omaa lapsuuttaan tai vanhempana olemistaan hahmottaa asioita, joita sen hetkinen kulttuuri suosi. Me olemme oman aikamme lapsia ja oman aikamme vanhempia. Yhteiskunta kehittyy ja muuttuu niin myös vanhemmuus. Kulttuuriset käsitykset lapsuudesta vaikuttavat aikuisen tapaan suhtautua lapseen. Vanhemmuus on myös yksilötasolla koettu asia, joka sisältää aina sekä vanhaa, lapsuudesta sisäistettyä vanhemmuutta, että uutta, aikuisuudessa (pois) opittua, koettua ja ymmärrettyä vanhemmuutta.

Perinteiden tiedostomaton siirtyminen sukupolvelta toiselle on merkityksellistä myös vanhempana olemisessa. (Rönkkö&Rytönen, 2010, 124-125) Vanhempien ja lasten vuorovaikutustilanteet sisältävät paljon sellaista yhdessäoloa, jonka aikana

vanhemmat ohjaavat lapsiaan tiedostamattomasti. Lapset siis omaksuvat hyvin varhain vanhemmiltaan erilaisia tapoja toimia ja ajatella. Lapsuuskokemuksilla on merkitys lapsen varhaisen maailmankuvan rakentumisessa ja sitä kautta se vaikuttaa myös myöhemmässä elämässä. Ulkoapäin tuleviin ja saatuihin rooli-odotuksiin vastaaminen vanhempana ja oman suhteen löytäminen näihin asioihin ovatkin yksi uuden perheen keskeisiä tehtäviä.

2.3 Perhetyö

Perhetyön peruslähtökohtana ovat perheiden elämästä lähtevät tarpeet ja ne voivat liittyä vanhemmuuden tukemisen lisäksi lasten kehitys ja kasvatushaasteisiin, elinolojen järjestämiseen sekä perheen toimintakyvyn ja hyvinvoinnin parantamiseen ja lisäämiseen. Perhetyötä voidaan kuvata sen toimintaympäristön mukaan. Esimerkiksi seurakuntien perhetyö, sosiaalitoimen perhetyö, neuvolan perhetyö tai päiväkotien perhetyöksi. Perhetyö on sosiaalihuollon ja lastensuojelun asiakkaille suunnattu ohjaus- ja tukipalvelu. Ennaltaehkäisevä perhetyö on sosiaalihuoltolain mukaista palvelua, joka on tarkoitettu lapsiperheille, joilla ei ole lastensuojelun asiakkuutta. Perhetyön tarve ja tavoitteenasettelu tulee konkreettisesti selkiyttää ennen kuin perhetyön työskentelyprosessi käynnistyy, jotta perhetyö lapsen tukimuotona olisi mahdollisimman tavoitteellista ja toteutuisi suunnitelmallisesti. (Rönkkö&Rytkönen, 2010, 27) Perhetyötä tehdään pääsääntöisesti perheen kotona ja perheen toimintaympäristössä. Perhetyöhön voi ottaa yhteyttä asiakas itse tai lapsen, nuoren ja perheen kanssa toimiva työntekijä, kun tarvitaan

- tukea ja ohjausta omien voimavarojen vahvistamiseen
- apua perheenjäsenten keskinäisen vuorovaikutuksen parantamiseen
- erityistä tukea lapsen tai nuoren terveyden ja kehityksen turvaamiseksi
- apua lapsen tai nuoren kotiintuloajoista ja vapaa-ajanviettotavoista sopimiseen
- tukea koulunkäynnin sujumiseen (Tampereen kaupungin sosiaali- ja terveyspalveluiden www sivut).

Perhetyöllä edistetään perheen hyvinvointia ja tuetaan itsenäiseen selviämiseen. Työ perustuu perheen kanssa tehtyyn, perheen tarpeet yksilöllisesti huomioivaan suunnitelmaan ja siinä määriteltyihin tavoitteisiin. Perhetyössä vahvistetaan ja etsitään perheenjäsenten omia voimavaroja, suojaavia tekijöitä ja toimintakykyä liittyen vanhemmuuteen, vuorovaikutustaitoihin sekä arjen tilanteista selviämiseen. Jokainen kunta järjestää perhetyötä omalla tavallaan. Perhetyötä voidaan järjestää neuvolan, varhaiskasvatuksen tai koulun yhteydessä. Perhetyöntekijöiden koulutustaustat voivat olla hyvin erilaiset, mutta perhetyö vaatii työntekijältä tietoa perheiden rakenteista ja dynamiikasta sekä haasteista ja vanhemmuuden moniulotteisuudesta. Perhe on pystyttävä kohtaamaan kokonaisuutena ja on tunnistettava sen eri piirteet.

Perhetyön taustalla on ajatus, että yksilön auttaminen ei pelkästään riitä vaan koko perheen tilanne vaikuttaa yksilön tilanteeseen. Perheen toimintatavat ja kulttuuri on sidoksissa yksilön hyvinvointiin. Kaikilla perheillä on myös voimaannuttavia elementtejä, joten näitä vahvistamalla saadaan yksilön tilanteeseen helpotusta. Vahvuuksien valossa on parempi ryhtyä rakentamaan toimivampaa arkea yksilölle kuin myös koko perheelle. Perheen jäsenten tarpeet ovat erilaisia suhteessa ongelmiin ja haasteisiin. Eri tarpeiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen ei ole yksiselitteistä käytännön perhetyössä. On esimerkiksi mietittävä, puhutaanko lapsen vai vanhemman tarpeesta ja miten nämä vaikuttavat toisiinsa. Pohdittavana voi olla, että tuetaanko vanhemman tarvetta, vuorovaikutusta lapseen vai onko kiinnitettävä enemmän huomiota lapsen käyttäytymiseen.

Äidin tai isän masennus perheessä vaikuttaa sen kaikkiin jäseniin. (Rönkkö&Rytkönen, 2010, 38 - 39) Tämän takia on tärkeää ottaa koko perheen tilanne huomioon. Lähdetään selvittämään mitä tukea perhe tarvitsee arjen sujumiseksi vanhemman sairastuttua. Perhetyö on siis yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko perheen kanssa. Perhetyössä ei ole tiettyä työmallia, jossa olisi menetelmä kuhunkin tilanteeseen, vaan erilaisia työmenetelmiä käytetään tilanteen ja sen mukaan, miten ne tukevat ja soveltuvat yhdessä sovittujen tavoitteiden saavuttamista.

Perheessä jokainen vaikuttaa toiseen ja kaikki vaikuttavat kaikkeen. Perheen systeminen näkemys antaa teoriaa tälle ajatukselle. Systeminen näkemys perhetyössä katsoo perheen vuorovaikutusjärjestelmäksi, jossa kukin perheenjäsen vaikuttaa toisiin

ilmaisuillaan ja käytöksellään ja on samalla itse toisten vaikutusten kohde. Perhetyö tämän teorian mukaan lähtee siitä, että kun vaikutetaan yhteen osaan perheessä niin vaikutus näkyy koko perheessä. Ihmistä ja perhettä ei tarkastella ympäristöstään irrallisena. Sen sijaan perhettä tarkastellaan aina osana yhteisöä, jossa se toimii ja elää. (Rönkkö&Rytönen, 2010, 89)

2.4 Perheohjaus

Tässä luvussa keskitytään vanhemmuuden tuen kannalta tehtävään perheohjaukseen varhaiskasvatuksen työkentältä. Perheohjaustyötä ohjaavat lapsen etu ja perheen tarpeet hyvän arjen toteutumiselle. Perheohjauksen idea on antaa tukea ja voimavaroja vanhemmuuteen ja perheen jaksamiseen. Päämääränä on vanhemmuuden vahvistaminen ja hyvän arjen mahdollistaminen. Perheohjaus on käytännönläheistä keskustelua ja ohjaamista vanhemmuuteen ja arjen sujumiseen liittyvissä asioissa. Tutkiessani perheohjausta eri kuntien nettisivuilta perheohjaukselle on tyypillistä, että työllä tuetaan koko perheen toimintakyvyn vahvistumista ja vuorovaikutustaitoja.

Perheohjaustyö on ennen kaikkea matalankynnyksen työtä, joka on täysin luottamuksellista ja asiakkaan ehdoilla toimivaa työtä. On tärkeää, että vanhempi kokisi olevansa ainutkertainen ja riittävän hyvä vanhemmuuteen omana itsenään. Työmuodolla pyritään antamaan vanhemmille juuri sitä tukea, mitä he tarvitsevat ja juuri heille sopivalla tavalla. Perheohjaukseen osallistumista ei dokumentoida, eikä siitä tule merkintöjä palvelun käyttäjien tietoihin. Työ toimii siis todella matalankynnyksen periaatteella. Varhaiskasvatuksen perheohjaus on ennaltaehkäisevää, matalan kynnyksen ohjausta yhteistyössä vanhempien, varhaiskasvatuksen ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa, mikäli perhe antaa yhteistyöluvan muiden toimijoiden kanssa.

Vanhempi voi itse kokea tarvetta keskustella vanhemmuuteen koskevissa asioissa tai hänelle voidaan tarjota päiväkodinhenkilökunnan kautta tätä mahdollisuutta. Perheen tarve ohjaukselle voi vaihdella yhdestä kerrasta pitkän ajan asiakassuhteeseen. Ajatuksena työlle on sen alkaminen ennen suuria huolia, mutta tietenkin myös akuuteissa kriisitilanteissa perhe saa apua tai ohjausta muualle perhetyön kautta. Perheohjaukseen kuuluukin vanhempien saattaminen tarvittaessa muiden palvelujen piiriin, jotka

tukevat ja auttavat heitä ratkaisujen löytämisessä. Perheohjaajat ja päivähoidon henkilökunta tekevät yhteistyötä perheen eduksi. Vanhemmat ja päivähoito kasvattavat lasta parhaimmillaan yhdessä ja yhteisymmärryksessä. Kaikki tuovat lapsen kasvatukseen oman taustansa ja osaamisensa. Lapsen etu on kaikkien osapuolten edun mukaista.

Varhaiskasvatuksen perheohjaajalta edellytetään Sosionomin koulutusta tai vastaavaa, sekä laajaa osaamista lapsen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta kehityksestä, perhedynamiikasta ja perhetyön työtavoista. Perustieto mielenterveys-, päihde- ja perheväkivaltaongelmista ja niiden tunnistamisesta on tarpeen. Hänellä tulee olla tietoa siitä, mihin perhettä voi ohjata. Tällä palveluohjauksella päivähoidon perheohjaaja varmistaa, että perhe saa parasta tukea ja ohjausta tilanteeseensa. Vanhemmuuden haasteet saattavat olla moninaistuneet ja ongelmat voivat olla kerroksellisia: tällöin tukea tarvitaan monesta eri palvelusta. On tärkeää, että perheohjaaja osaa kertoa ja olla siltana oikeanlaisen tuen saamiselle perheeseen. Perheen hyvinvoinnin kokonaiskuvan näkeminen on moniammatillisen tiimin tehtävä. Perheohjaaja kutsuu tarvittaessa paikalle eri ammattiryhmän asiantuntijoita perheen tilanteen helpottamiseen.

Mielenterveysongelmat, päihdeongelmat, taloudellinen ahdinko, työttömyys ja yli stressaantuminen aiheuttavat perheille selvän syrjäytymisvaaran ja elämänhallinta saattaa tuntua lähes mahdottomalta. Jaksaminen ja voimavarat perheessä ovat koetuksella, jos tämänkaltaisia ongelmia perheen sisällä on olemassa tai niiden uhka on läsnä arjessa. Lapset eivät saa tarvitsemaansa turvaa ja läsnäoloa aikuisilta, jotka juuri ja juuri jaksavat kantaa itsensä. Perheen ongelmiin, puutteisiin ja pahoinvointiin keskittymisen sijasta on mahdollista kääntää katse voimavaroihin ja mahdollisuuksiin, pahenevissakin tilanteissa.

Vuorovaikutuksen ja perheen hyvinvoinnin ollessa puutteellista on perheen saatava tukea arjessa toimimiseen. Ennaltaehkäisevä ja matalankynnyksen työ on avainasemassa helpottamaan perheiden hankalia tilanteita. Lapsi ja perhepalveluissa kaikki voivat oman tehtävänsä ja toimialansa rajoissa pyrkiä helpottamaan vanhemmuuden stressiä, auttamaan siinä, että vanhemman odotukset suhteessa lapseen ovat asialliset, ja että vanhemmat pystyvät vastaamaan lapsen tarpeisiin. Lapsen oikeus hyvään elämään ja kasvuun sekä kehitykseen edellyttää lapsen elämäntilanteen hahmottamista osallisuuden, suojelun ja huolenpidon yhdistelmänä.

2.5 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää ja yksi hyvinvointivaltion tunnuspiirteistä. Varhaiskasvatus on pienten lasten erilaisissa elinpiireissä tapahtuvaa kasvatusta. Sen tehtävänä on edistää tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. (Reunamo, 2007, 101) Käytän tässä kohtaa tekstiä sanaa huoltaja, joka useimmiten on lapsen vanhempi. Huoltajilla on tärkein ja ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. Valtakunnallisen varhaiskasvatuksen tarkoitus on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvuille, kehitykselle ja oppimiselle. Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia tehtäviä.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä sekä oppimista yhteistyössä kodin kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Varhaiskasvatus ehkäisee syrjäytymistä ja tämä onkin nostanut nyt arvoaan. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnan jäsenenä. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun. Uuden lakipykälän mukaan elokuusta 2020 kaikilla lapsilla on subjektiivinen oikeus koko päiväiseen varhaiskasvatukseen, vaikka vanhempi ei olisikaan työelämässä. Varhaiskasvatus on myös tukitoimena lastensuojelussa.

Päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus on yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuodoista. Varhaiskasvatusta tapahtuu myös perhepäivähoidossa sekä avoimessa varhaiskasvatuksessa. Päiväkodeissa toiminta tapahtuu lapsiryhmissä, jotka on useasti jaettu ikäryhmien mukaan. Lapsiryhmät voidaan muodostaa lasten iän lisäksi sisarusuhteiden tai tuen tarpeen mukaan. Ryhmien tulee olla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja niiden muodostamisessa otetaan huomioon henkilöstön mitoitus ja ryhmien enimmäiskokoon liittyvät säännökset. Päiväkotien henkilöstön moniammatillisuus on toimivan ja laadukkaan varhaiskasvatuksen voimavara, kun kaikkien osaaminen on käytössä sekä vastuut, tehtävät ja ammattiroolit toteutuvat oikealla tavalla. Varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat, sosionomit, lastenhoitajat ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö toteuttavat toimintaa yhdessä. Kaikilla on kuitenkin oma

tehtävänsä, mutta yhteinen päämäärä on lapsen hyvinvointi. Opetuksesta ja pedagogiikasta vastaa aina varhaiskasvatuksenopettaja. Päiväkodeilla tulee olla toiminnasta ja pedagogiikasta vastaava johtaja. (Opetushallituksen www sivut 2020.)

2.5.1 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatus tukee kodin kasvatusta ja toimii yhteistyössä kodin kanssa lapsen edun mukaisesti. Yhteistyöllä voi olla erilaisia tehtäviä ja toimintamuotoja lapsen varhaiskasvatuksen aikana. Lasten päivittäiset tapahtumat ja kokemukset jaetaan huoltajien kanssa joka päivä. Kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä kertoa huoltajalle. Huoltajan ja henkilöstön havainnot ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja hyvinvoinnin turvaamiselle.

Yhteistyön sujuva alkaminen on tärkeää, kun lapsi tulee varhaiskasvatuksen piiriin. Perheen tavat ja tottumukset sekä kasvatuksen suuntaukset ovat tärkeitä läpi käytäviä asioita heti päivähoidon alettua. Yhteistyön merkitys on lapsen edun parasta toteuttamista. (Opetushallituksen www sivut 2020.) Lapsi on huomioitava yksilöllisesti kasvuympäristönsä ja perheensä suhteen. Lapsi ei ole irrallinen perheestään, sen tavoista ja tottumuksista. Sosiaalipedagoginen työote sopii varhaiskasvatukseen hyvinkin luontevasti. Kasvattajien on huomioitava lapsi kokonaisuutena ja varhaiskasvatuksen on rakennettava hoivan ja kasvatuksen tasapainoiselle suhteelle. Sosiaalipedagoginen työote tarjoaa varhaiskasvatukselle vahvan perustan huomioida lapsi yksilöllisesti osana yhteisöä, jossa hän toimii. (Nivala&Ryynänen, 2019, 237-238)

Yhteistyö on vastavuoroisuuteen perustuvaa ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta ja asiakkaan kunnioittamista. Luottamuksellinen ilmapiiri on tärkeää saada solmittua, koska se mahdollistaa huoltajien ja henkilöstön välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, mahdolliset

kulttuuriset erot sekä lasten yksilölliset tarpeet. Vanhempien kysymyksiin ja huoliin lapsen kasvatuksellisissa tai perhettä koskevissa kysymyksissä on myös vastattava tai ohjattava muun palvelun piiriin. Varhaiskasvatus järjestää vanhempainiltoja ja tarvittaessa keskusteluja lapsen asioissa. Konsultoivan erityisopettajan kanssa tehtävä yhteistyö on mahdollista aina, kun siihen on tarvetta. Tarve lähtee lapsen kehityksen tai muun vastaavan huolen kautta liikkeelle. Vanhemmat tai henkilökunta voivat tarvittaessa pyytää konsultoivaa erityisopettajaa käymään päiväkodilla lapsen asioissa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat varhaiskasvatuslain perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatuslaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki, on osa varhaiskasvatusta. Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. (Opetushallituksen www sivut 2020). Lapsen vanhemmalla tai huoltajalla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Tämän yhteistyön mahdollistaa tieto ja viestintäteknologia. (Opetushallituksen www sivut 2020.)

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on lain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta sekä hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan huoltajan ja varhaiskasvatuksenopettajan tai hoitajan kanssa jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen hyvinvointi ja tarpeet. Suunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan pedagogiselle kasvatukselle ja toiminnalle. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma pyritään laatimaan heti lapsen aloitettua päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Suunnitelmaa tarkennetaan lapsen tarpeiden tai vanhemman huolen mukaan säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa. Lisäksi tarvittaessa pidetään koko perhettä palvelevia lapsen edun mukaisia lapset puheeksi keskusteluja.

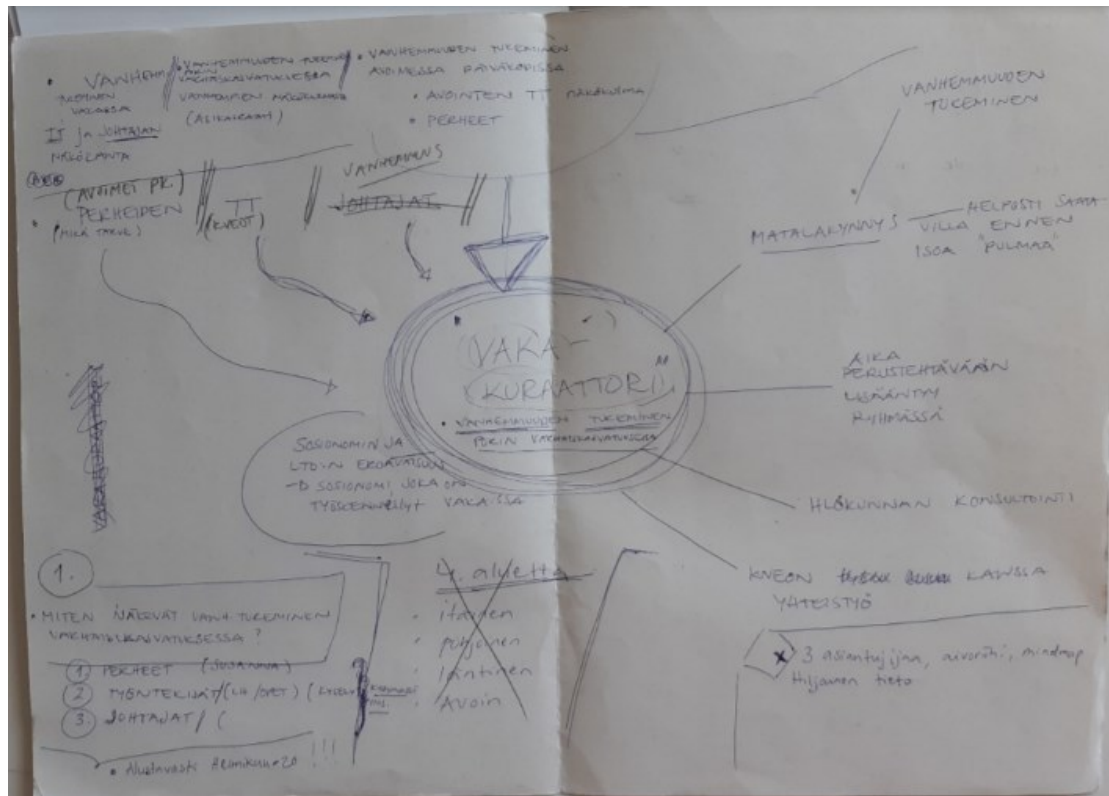
Lapset puheeksi keskustelua voi vanhempi tai päiväkodin henkilökunta ehdottaa pidettäväksi. Keskustelussa on keskiössä lapsi ja hänen hyvinvointinsa, mutta ajatus on auttaa ja tukea koko perhettä lapsen asiassa. Varhaiskasvatus voi toimia siltana perheen tuen saamiseksi palveluna muualta. Joissakin kunnissa on varhaiskasvatuksessa jo toiminnassa perheohjaajan palvelu. Tämä on juuri vanhemmuutta tukeva työmuoto varhaiskasvatukselle. (Opetushallituksen [www](#) sivut 2020.)

3 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

Lähden kuvaamaan tässä luvussa kehittämistyöni prosessia: miten lähdin kehittämässä alkuun ja mitä tavoitteita kehittämistyössäni oli ja minkälaisiin kysymyksiin lähdin etsimään vastauksia. Teoriaperustassani kävin läpi jo perhetyön ja perheohjauksen teoriaa, jotka kulkevat kehittämistyöni rinnalla koko prosessin ajan. Tämän luvun lopussa käyn lävitse aiheen valintaan liittyvää prosessia. Kehittäminen voi saada alkunsa monesta eri lähtökohdasta ja sen tarve voi nousta palvelun käyttäjältä, Yksilöltä tai yhteisistä ideapajoista. Yhteiskunnallisesti voi tulla uusia kehityksen mahdollisuuksia tai jokin voi synnyttää tarpeen muutokselle ja kehitykselle. Tämä kehittämistyöni lähti liikkeelle omasta kokemuksestani varhaiskasvatuksen parissa. Kehittämistyöni keskeiset käsitteet ovat vanhemmuus, varhaiskasvatus ja perhetyö.

3.1 Kehittämisen kohde ja kehittämistarpeen määrittely

Lähdin kehittämään perheohjauksen mallia Porin varhaiskasvatukseen. Aloitimme perheohjauksen kehittämistyön hankkeen muodossa kahden muun varhaiskasvatuksenopettajan kanssa. Meillä kaikilla on oma näkökulma aiheeseen ja minun kehitystyöni koskee vanhempien näkökulmaa perheohjauksen työstä. Työhistoriani kautta varhaiskasvatuksenopettajana olen nähnyt vanhempien tuen tarpeen varhaiskasvatukseen tarpeelliseksi. Keskusteltuani vanhemmuudesta ja sen haasteista tämän ajan yhteiskunnassamme kahden luokallani olevan varhaiskasvatuksenopettajan kanssa saimme idean tähän opinnäytetyöhön. Aloitimme suunnittelemaan tyhjälle paperille asioita mitkä tukisivat vanhemmuutta ja missä asioissa tukea ajatustemme mukaan tarvitaan (kuva 1). Tavoitteena perheohjauksen toiminnalle on vanhemmuuden matalankynnyksen tuki varhaiskasvatukseen. Perheohjaustyöllä tuetaan perheen toimintakyvyn vahvistumista ja perheen vuorovaikutustaitoja.

Kuva 1: Ensimmäisen ideointipajan tuotos

Perheohjaajan tavoitteena on perheen elämänhallinnan ja omien voimavarojen tukeminen ja arjessa selviytymisen vahvistaminen. Perheohjaajan työ tapahtuisi pääsääntöisesti päiväkodilla, jossa perheen lapset ovat hoidossa. Emme myöskään pois sulje jalkautumista perheen omaan toimintaympäristöön. Vanhemmuudessa on ajanjaksoja, joista voi tuntua raskaalta selvitä yksin ilman apua. Millaisesta varhaiskasvatuksen perheohjauspalvelusta perheet hyötyvät ja miten niihin asioihin, joihin perhe odottaa saavansa apua niin pystytään vastaamaan? Perheohjauksen tavoite on vastata vanhempien seuraavanlaisiin haasteisiin:

- rajojen asettaminen lapsille, jotta arki voi sujua perheessä
- hyvä ja toimiva arki perheeseen
- uusperheen arkeen selkeyttä ja joustavuutta
- vanhempien eron tuomat muutokset ja lapsen asema erotilanteessa

Pyrin oppinnytetyölläni vastaamaan seuraavanlaisiin kysymyksiin:

- Mitä perheohjaustyöllä halutaan saavuttaa?

- Mihin ja kenen tarpeisiin perheohjaustyöllä vastataan?
- Miten perheohjaus nähdään osana varhaiskasvatuksen palvelua?

3.2 Kehittämistyössä käytetyt menetelmät ja kehittämisprosessi

Kuvaan kehittämistyön toteutus -kohdassa tutkimuksellisen kehittämistoiminnan ja innovaatiotutkimuksen pääpiirteitä, josta olen soveltaen saanut omaan kehitystyöhöni viitteitä. Prosessini alussa käytin apunani tarvetutkimusta, jotta sain selvitettyä vanhempien odotuksia perheohjaukselta. Kehittämistoiminnan perustelut usein nojaavat erityyppisiin kartoituksiin tai jäsennyksiin. Ne voivat olla omia erillisiä tutkimuksia, mutta yleensä ne toteutetaan suhteellisen nopeasti vain yhtenä kehittämisprosessin osana. Kehittämistoiminnan perusteluun voidaan käyttää tarveanalyysiä, joka tähtää kehittämiskysymyksen muotoiluun ja kontekstointiin. (Toikko&Rantanen, 2009, 72,73)

Kehittämistoimintaa suunniteltaessa halutaan selvittää esimerkiksi palvelun tarvetta. Tein tarvekartoituksen kehittämistyöni alussa, koska halusin ideoita ja ajatuksia minikälaista perheohjausta Porin varhaiskasvatukseen olisi kehitettävä. Tarveanalyysin tiedonlähteinä ovat esimerkiksi asian kanssa tekemisissä olevat asiantuntijat tai asiakkaat, joille on tehty haastatteluja tai kyselylomakkeita. Tavoitteena tarveanalyysissä on kehittämistarpeiden priorisointi, jonka pohjalta voidaan laatia tarkempi kehittämissuunnitelma, jonka mukaan kehittämistyö etenee. Tarveanalyysi on eräänlainen nykytilan kuvaus, joka perustuu systemaattiseen aineistonkeruuseen eri menetelmiä käyttäen.

Kehittämisen subjektien määrittely on hyvä aloittaa jo tarveanalyysin yhteydessä. Kehittämistoiminnan sosiaalinen luonne painottaa sitä, että mahdollisimman moni osallistuu keskusteluun asian tai toiminnan kehittämisestä. Tässä yhteydessä määritellään yksilöidysti ne tahot ja henkilöt, jotka ovat olennaisia prosessin etenemisen kannalta. Tarveanalyysissä mietitään mihin ongelmaan tai haasteeseen halutaan vastauksia. Tarveanalyysissä pyritään kiinnittämään huomiota myös siihen, mitä on tapahtunut. Useinkaan ei voida saavuttaa yhtä yhtenäistä kertomusta, vaan kysymys on erilaisista kertomuksista. Kukin toimija kertoo oman näkemyksensä ja kokemuksensa asiasta.

Kehittämistoiminta edellyttää kartoitusta siitä, millaista asioiden tilaa kukin toimija tavoittelee. Kehittämistoiminnalla pyritään johonkin tavoitteeseen esimerkiksi uuteen toimintatapaan. Tavoite pyritään usein määrittelemään mahdollisimman konkreettisesti. Tavoitteen edistämiseksi on helpompi työskennellä, jos se on konkreettinen ja kaikkien osapuolten tiedossa. Tulos voi olla esimerkiksi uusi mallinnettu työtapa työyhteisöön. (Toikko&Rantanen, 2009, 73-75)

Tutkin muiden kuntien perheohjausta ja lähdin kehittämään Poriin toimivaa mallia. Käytin kehitystyössäni eri tavoilla sovellettuja menetelmiä omaan käyttöni sopiviksi. Arviointiaineisto kerättiin soveltamalla arviointimenetelmiä. Opinnäytetyön tutkimustehtävänä on saada selville, mitä tukea vanhemmuuteen lapsiperheen arjessa vanhemmat tarvitsevat, millaista tukea ja apua vanhemmat toivovat saavansa varhaiskasvatuksen piirissä sekä miten perheohjaus palvelisi heitä parhaalla mahdollisella tavalla?

Innovaatiotoiminta soveltuu lähestymistavaksi, kun tavoitteena on luoda jotakin uutta, esimerkiksi palvelujärjestelmä. Innovaatiotoiminta voi kohdistua jo olemassa olevan toiminnan uudistamiseen tai uuden kehittämiseen. Omassa kehittämistyössäni innovaatiolla tarkoitetaan uuden palvelun luomista Porin varhaiskasvatukselle. Tällä palvelulla on tarkoitus tuottaa hyötyä varhaiskasvatuksessa vanhempien tukemiseen. Innovaatioprosessissa on erilaisia vaiheita:

1. tiedon keruu ja sen analysointi
2. ideoiden (aloitteiden, aihoiden ja keksintöjen) tuottaminen ja etsiminen
3. ideoiden arviointi ja valinta jatkokäsittelyyn
4. konseptointi, alustavan ratkaisun muodostuminen ja edelleen kehittäminen
5. kaupallistaminen tai toteuttaminen (Ojansalo ym., 2009, 85)

Jo kehittämisen alkuvaiheessa voidaan tietää, mitä tuloksia on syntymässä. Kun kehittämistä tehdään tarvelähtöisesti, jo alkuvaiheessa on alustava idea ratkaisun käyttötarkoituksesta ja ajatus siitä, millaista muutosta ratkaisun toivotaan tuottavan esim. kohderyhmän elämässä tai ympäristössä, johon ratkaisua kehitetään. Innovaatiotutkimuksessa voidaan edetä tavoitteen suuntaan pala palalta ja toisaalta joskus innovaatiot ovat

kerralla maailmaa mullistavia. Esimerkiksi perheohjaus toiminnan alkaminen varhaiskasvatuksessa voi helpottaa toimiessaan ruuhkautuvia sosiaalipalveluja. Vanhemmat saavat tukea varhaisessa vaiheessa, joka voi vähentää jatkopalveluiden tarvetta, esimerkiksi lastensuojelu.

Kehittämistoiminnan yhteydessä puhutaan yhtäältä idean keksimisestä ja toisaalta sen levittämisestä. Kokeileva kehittämistoiminta on uuden asian keksimistä, innovointia. Jo hyväksi havaitun toimintatavan levittäminen on diffuusiota, joka muodostuu idean myymisestä, idean käyttöönotosta, idean käytön valvonnasta ja toimenpiteistä, joilla estetään idean käytöstä luopuminen. (Toikko&Rantanen, 2009,15) Kehittämistoimintaa voidaan pitää eräänä keskeisenä työelämän osaamisalueena. Eri alojen asiantuntijat halutaan usein nähdä myös kehittäjinä. (Toikko&Rantanen, 2009, 9) Kehittäminen pyrkii muutokseen, sillä tavoitellaan jotakin parempaa tai tehokkaampaa kuin aikaisemmat toimintatavat tai -rakenteet. Tavoitteellisuus on kehittämisen keskeinen elementti. Kehittämistoiminnan lähtökohtana voivat olla nykyisen tilanteen tai toiminnan haasteet tai toisaalta näky jostakin uudesta ja paremmasta. Tavoitteellisuus lähtee muutoksen mahdollisuudesta, jota voidaan luonnehtia erilaistumiseksi. (Toikko&Rantanen, 2009, 9, 15, 30, 46) Yksilön ja yhteiskunnan suhteen ymmärtäminen nousee keskeiseksi erityisesti hyvinvointipalvelujen kehittämisen yhteydessä, koska yhteiskunnan rakenteet ja kulttuuri vaikuttavat tähän. Kehittämistyössäni käytin seuraavallaisia menetelmiä muuntelemalla niitä sopivaksi omaan kehittämistyöhöni.

3.3 Yhteisölliset ideointimenetelmät

Erilaisia yhteisöllisiä menetelmiä on lukuisia. Niissä tarkoituksena on, että ihmiset pohtivat yhdessä uusia ideoita. Menetelmät perustuvat luovuudelle ja tilan antamiselle kaikkien mielipiteille ja luoville ideoille. Tunnetuin näistä menetelmistä on aivo-riihimenetelmä, muita ovat esimerkiksi 8krt8-menetelmä, kuusi ajatteluhattua ja kaukaiset ajatusmallit. Klassinen aivoriihi (brainstorming) on yksi tunnetuimmista ja yleisimmin käytetyistä ideointitekniikoista. Aivoriihen avulla tuotetaan joukko vaihtoehtoisia ideoita, joista parhaat on seulottava esille. Huonot ideat kannattaa arkistoida hylkäämisen sijasta, koska niille voi löytyä myöhemmin käyttöä kehittämistyössä. (Harisalo, 2009, 79) Internettiä hyödynnetään myös paljon ideointivälineenä ihmisten kesken.

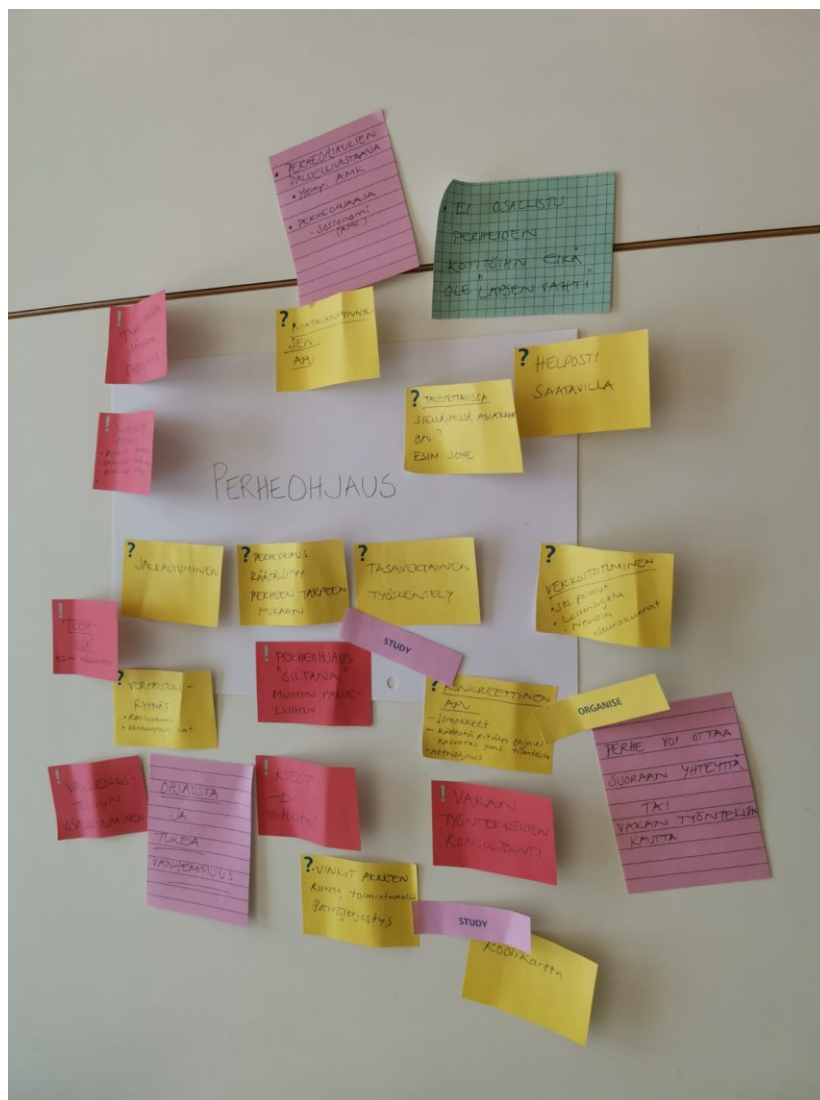

Käytin kehittämistyöni eri vaiheissa säännöllisesti aivoriihi menetelmää, josta sain apua asian jäsentämisessä ja ideoiden kokoamisessa. Paikalla olivat Susanna Pöysti ja Krista Jaakonsaari, jotka tekivät omasta näkökulmastaan käsin opinnäytetyötä perheohjauksesta. Tavoitteena aivoriihitapaamisille oli saada yhteinen näkemys perheohjauksesta Porin varhaiskasvatukselle. Aivoriihi työskentely on uusien ideoiden synnyttämistä ja ideoiden kokoamista käyttöön otettavaksi. Aivoriihessä tunnelma on avoin ja ideoita saa heitellä vapaasti ja niistä jalostuu ajatuksia kehitettäväksi. Kaikkia rohkaistaan ilmaisemaan ajatuksia ilman minkäänlaista kritiikkiä. Me käytimme kollegojeni kanssa muistilappusia, joihin kirjoitimme ideoita ja niistä kokosimme muutamia ylös ja teimme tätä niin kauan kunnes kehittämistyömme tuloksena syntyi idea: perheohjaaja Porin varhaiskasvatukselle. (Ojasalo ym., 2009, 44) Aivoriihessä on kaikkiaan seitsemän vaihetta, jotka kaikki ovat yhtä tärkeitä. Tästä huolimatta on tavallista, että kaikkia vaiheita ei käydä istunnon aikana läpi. Nämä vaiheet ovat seuraavat:

1. Ongelman asettaminen ja sitä koskeva keskustelu
2. Ongelman uudelleen muotoilu kuinka -lauseina
3. Ongelman lopullinen valinta
4. Lämmittelyideointi
5. Varsinainen aivoriihi
6. Villein idea
7. Päätäminen (Harisalo, 2009, 80)

Koska aivoriihi on ryhmätyömenetelmä, siihen tarvitaan puheenjohtaja/kirjaaja ja riittävä joukko osallistujia. Meitä oli yleensä kolme osallistujaa ja yksi meistä toimi kirjajana. Me siis sovelsimme ja muotoilimme aivoriihimenetelmää meille sopivaksi työvälineeksi. Ennen aivoriiehen ryhtymistä olisi hyvä varmistaa, että seuraavat tekijät ovat kunnossa. Ensinnäkin ryhmälle on kerrottava, että kaikkien ideat on kuultava ja kaikki ovat tasavertaisessa asemassa niitä tuomaan esille. Toiseksi ryhmällä on oltava tila, jossa he voivat vaihtaa ajatuksia ja ideoita rauhassa ilman häiriötekijöitä. Kolmanneksi ryhmällä on oltava aivoriihityöskentelyyn tarvittavat työvälineet, kyniä, muisti-lehtiöitä, fläppitauluja jne. Aikaa aivoriihen suorittamiseen on varattava riittävästi. Meillä aivoriihimenetelmä kesti tunnista kolmeen tuntiin kerralla. Ideoita tuli usein

valtavasti ja niistä poimittiin samankaltaiset ideat yhteen ja tästä lähti työskentely ideoiden avulla eteenpäin (kuva2). Hyväntahtoiset huomautukset, huumori ja nauru ovat tunnusomaisia ja suositeltavia aivoriihi-työskentelyssä. Ne vapauttavat ryhmäläisiä keksimään jatkuvalla tempolla uusia ideoita, joita he eivät toisi esille missään muussa tilaisuudessa. (Harisalo, 2009, 80, 87)

Kuva 2 jatkokäsittelyä perheohjauksen jäsentämiselle aivoriihitapaamisessa

3.4 Haastattelu

Haastatteluja on erityyppisiä ja kullakin on oma käyttötarkoituksensa. Haastattelu on vuorovaikutuksellinen tapahtuma ja vaatii luottamusta osallistujien välillä. Haastattelun keväällä 2020 vanhempia, joiden lapsi tai lapset ovat tällä hetkellä tai ovat lähivuosina olleet varhaiskasvatuksessa päiväkodissa. Tavoitteena oli saada kartoitettua

vanhempien tuen tarvetta vanhemmuuteen lasten ollessa pieniä. Mitä ja minkälaista tukea vanhemmat kaipaavat varhaiskasvatukselta lasten ollessa päiväkodissa Porin varhaiskasvatuksessa. Miten vanhemmat kokevat perheohjaajan toimenkuvan palvelevan heitä. Käytin strukturoitua haastattelua, joka on tarkoitukseltaan ja toteutukseltaan hyvin lähellä kyselyä. Olin koonnut kysymyksiä etukäteen suunnitellusti ja tein haastattelun puhelimitse. Käytin myös avointa haastattelua kehittämistyöni alkuvaiheessa. Haastattelin minulle tuttuja vanhempia ja vapaamuotoisesti keskustellen kyselin mahdollisesta perheohjaajan työn merkityksestä heille ja siitä mitä se voisi olla ja mitä tukea he ovat kaivanneet vanhemmuuteensa. Tavoitteena oli saada mahdollisimman aitoa keskustelua ilman varsinaisia kysymyksiä. Avoin haastattelu on joustava ja muistuttaa keskustelua enemmän kuin haastattelua. Avoimella haastattelulla halusin syvällisesti kartoittaa mitä vanhempi todella haluaa perheohjaukselta. Avoin haastattelu vie aikaa ja vaatii haastattelijalta tarkkaa kuuntelutaitoa ja taitoa viedä keskustelua eteenpäin.

Käytin myös teemahaastattelua, jotta sain analysointiin hyvää materiaalia. Haastattelin kahta äitiä, joiden lapset ovat juuri aloittaneet päivähoidon. Mietin valmiiksi muutaman asian, johon keskustelemalla halusin vastaukset. Molemmat vastasivat samoihin aiheisiin eli mitä he odottavat perheohjauksen olevan ja miten he toivovat sen tukevan vanhemmuutta arkisissa asioissa. Tavoitteena minulla oli saada laajempi kuva perheohjauksen odotuksilta.

Teema-haastattelu sijoittuu formaaliudessaan lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun väliin. Haastattelu ei etene tarkkojen, yksityiskohtaisten, valmiiksi muotoiltujen kysymysten kautta vaan tietynlaisiin ennalta suunniteltuihin teemoihin. Teemahaastattelu on astetta strukturoidumpi kuin avoin haastattelu, sillä siinä aiempien tutkimusten ja aihepiiriin tutustumisen pohjalta valmistellut aihepiirit, teemat, ovat kaikille haastateltaville samoja, vaikka niissä liikutaankin joustavasti ilman tiukkaa etenemisreittiä. Teemojen läpikäymisjärjestys on vapaa, eikä kaikkien haastateltavien kanssa välttämättä puhuta asioista samassa laajuudessa. (KvaliMOTV) ”Haastatteluaineiston analyysissä aineiston määrä ei korvaa laatua tai vaikuta siihen” (Ojasalo ym., 2009, 111). Haastattelusta satu aineisto on hyvä analysoida mahdollisimman nopeasti haastattelun jälkeen. Tällöin haastattelu on vielä muistissa ja voi tehdä tarkentavia kysymyksiä, jos jokin jää epäselväksi. (Ojasalo ym., 2009, 41)

3.5 Kysely

Kysely sopii tilanteeseen, jossa tutkittava aihealue tunnetaan hyvin, mutta halutaan varmentaa sen paikkansa pitävyys ja tarpeellisuus. Käytin omassa kehittämistyössäni kyselyä tarvekartoitukseen, eli minkälaista tarvetta perheohjaajalle ja hänen toiminnalleen on. Selvitin siis lähtötilannetta kehittämistyölleni kyselyn avulla. Kyselyä suunniteltaessa on otettava huomioon mitä tietoa kyselyn avulla halutaan saada. Kysymysten on oltava ymmärrettäviä ja helposti vastattavia. Kyselyissä on oltava otoksen määrittäminen, jotta kyselystä voidaan tehdä johtopäätöksiä ja miettiä tulosten yleistettävyyttä. Kyselyn luotettavuuden arviointiin liittyvät käsitteet validiteetti ja reliabiliteetti. Kyselyä käytin siis tarvekartoitukseen perheohjaajan työmallin kehittämistä. Vanhemmat saivat kertoa minkälaista tukea perheohjaukselta he odottavat. (Ojasalo ym., 2009, 40) Kyselyyn osallistui seitsemän vanhempaa, viidellä heistä oli lapsi tai lapset kyselyä tehdessä varhaiskasvatuksen piirissä. kahden vanhemman lapset olivat olleet päiväkodissa parisen vuotta sitten.

3.6 Havainnointi ja hiljainen tieto

Havainnointia voi toteuttaa monilla tavoilla riippuen kehittämistyön tarpeista. Havainnointi antaa hyvää tietoa, kun menee itse paikalle todellisten tilanteiden ääreen. Esimerkiksi asiakkaiden käyttäytymisestä voi saada hyviä ideoita kehittämistyötä ajatellen. Havaintoja on hyvä kerätä järjestelmällisesti esimerkiksi pitämällä päiväkirjaa, johon merkitsee tilanteet ja havainnot niissä. Usein havainnointi yhdistetään etnografiseen tutkimukseen. Tässä pyritään ymmärtämään tutkimuskohdetta tai tilannetta osallistumalla siihen liittyvien ihmisten arkeen. Tämänkaltainen tutkimus on usein pitkäkestoista ja vaatiikin tutkijaa ottamaan eettisyyden toiminnassaan hyvin huomioon. Omassa kehitystyössäni havainnointi liittyi arkiseen toimimiseen varhaiskasvatuksenopettajana päiväkodissa. Työssäni näin vanhemman ja lapsen välisiä vuorovaikutustilanteita aidoissa tilanteissa arjessa. Usein vanhemmat myös kertoivat keskustelun lomassa väsymyksestään ja hankalista tilanteista vanhempana olemisessa. Tämä auttoi minua näkemään vanhemmuuden haasteita arjessa esimerkiksi lasta tuodessa päiväkotiin.

Lasten haku ja tuontitilanteet olivat hyvin hedelmällisiä havainnointia ajatellen. Vanhempi viestittää myös olemuksellaan vanhemmuutensa tilaa. Sanaton viestintä kertoo paljon ja se on aitoa tunnetta, joka näkyy havainnoinnissa hyvin. Vanhemmuus on läsnä varhaiskasvattajan päivässä hyvin luontaisella tavalla. Vanhemmuuden tuen tarve on viime vuosina tullut selkeästi havainnoimalla ja keskustelemalla näkyväksi päiväkodissa. Havainnointini oli siis kokemusperäistä havainnointia. (Ojasalo ym., 2009, 42)

Hiljainen tieto on kokemusperäistä ja omassa alitajunnassa olevaa tietoa, jota on syntynyt vuosien varrella. Arkipuheessa ja elämässä sillä tarkoitetaan kokemuksellista tietoa. Työelämässä sillä tarkoitetaan työkokemuksen synnyttämiä osaamista ja taitoja. Hiljaisella tiedolla tarkoitetaan sellaista tietoa, joka ei ole sanallista eikä huomion kohteena. Se voi olla hyvinkin henkilökohtaista, kuten kokemuksen ja kehon tietoa, ja sitä tunnetta tai tietoa voi olla vaikea jakaa. Hiljaiseen tietoon päästään kiinni esimerkiksi tarkkailemalla työn tekemistä työpaikalla, mutta myös työtä jälkikäteen pohtimalla. Tutkija Haldin-Herrgård on tutkinut hiljaiseen tiedon käsitteeseen kirjallisuudessa liitettyjä ominaisuuksia.

Suurin osa tutkijoista määritteli hiljaisen tiedon henkilökohtaiseksi, abstraktiksi, käytännölliseksi ja oman kokemuksen kautta saavutetuksi. Hiljainen tieto liitetään tärkeäksi osaksi asiantuntijuutta. Hiljaisen tiedon tärkeimpiä ominaisuuksia ilmaisevia käsitteitä on kutsuttu hiljaisen tiedon epiteeteiksi. Yleisimpinä epiteetteinä esiintyivät intuitio, näkemykset, tietotaito, uskomukset, mentaaliset mallit ja käytännön älykkyys. Hiljaista tietoa voidaan ajatella syntyvän alueilla: kehollisuus, intuitiivisuus, kokemuksellisuus, sosiaalisuus, kulttuurisuus ja kontekstisidonnaisuus. Hiljainen tieto on meissä aina läsnä olevaa ja se vaikuttaa tekemisiimme ja päätöksiimme. Minulle on kertynyt työkokemukseni mukana paljon hiljaista tietoa, jota hyödynsin kehittämissyöni pohdinnassa. Hiljainen tieto ohjaa ja säätelee toimintaamme, vaikkamme sitä aina tiedostakaan. (Pohjalainen, 2012, 1, 5, 9)

3.7 Ennakointimenetelmät esimerkiksi dokumenttianalyysi

Tulevaisuuden ennakointia on hyvä käyttää apuna kehittämistyössä ja sitä varten on paljon erilaisia menetelmiä. Kehitystrendien seuraaminen (trend spotting) liittyikin nykyään erilaisiin kehittämishankkeisiin ja sitä käytetäänkin muiden menetelmien rinnalla tai tukemassa jotakin muuta menetelmää. Trendejä sinänsä voi seurata monenlaisin keinoin, esimerkiksi keräämällä lehtileikkeitä tai ottamalla valokuvia joistakin tilanteista. Omassa kehittämistyössäni lähdin tutkimaan muiden kuntien jo olemassa olevia perhetyön ja perheohjauksen malleja. Tein myös monien kuntien perheohjaajille vapaamuotoisen kyselyn heidän toiminnastaan ja sen hyödyistä ja haasteista. Sain näin hyvin arvokasta tietoa perheohjauksesta muissa kunnissa. Perheohjauksen toteutumistavoista ja toiminnasta lähdimme räätälöimään Poriin sopivaa perheohjausmallia.

Keräsin kaikki saamani materiaalit muiden kuntien perheohjauksesta ja pidimme kollegoideni kanssa ideapajaa valmiiden mallien pohjalta liittyen Porin perheohjaukseen. Dokumenttianalyysi onkin yksi menetelmä, jota voidaan käyttää kehittämistyössä apuna. Dokumenttianalyysissä pyritään tekemään päätelmiä kirjalliseen muotoon saadusta aineistosta, erityisesti verbaalisesta, symbolisesta tai kommunikatiivisesta aineistosta. Tarkastelun kohteena olevia dokumentteja ovat esimerkiksi tekstiksi muutetut haastattelut, markkinointimateriaalit, artikkelit, valokuvat, keskustelut, raportit ja muut kirjalliset materiaalit. Tavoitteena on dokumenttien analysointi järjestelmällisesti ja tämän perusteella luodaan kuva tutkittavasta ja kehitettävästä asiasta. Dokumenttianalyysin vahvuus on sen herkkyys sille, millaisena kehittämisen kohteena oleva ilmiö esiintyy luonnollisessa ympäristössä. (Ojasalo ym., 2009, 45, 136)

Tutkin kolmen kunnan internetsivuja perheohjauksesta. Valitsin nämä kunnat, koska näistä oli hyvin tietoa saatavilla perheohjauksesta ja Loimaan kunta vastasi myös laajahkoon sähköpostikyselyyn perheohjauksesta heidän kunnassaan. Monissa kunnissa perheohjaus toimii varhaiskasvatuksessa ja joissakin sosiaalitoimen alla. Sain kerättyä näin tietoa muiden kuntien perheohjauksesta osana hyvinvointipalvelua.

Tutustuin valtakunnallisesti käytettyihin perheohjauksen toimintatapoihin ja malleihin perehdyin tarkemmin Joensuun perhetyönmalliin, joka on toiminnallaan osoittanut perheohjaajan tärkeyden varhaiskasvatuksessa. (Loimaan www -sivut 2020; Joensuun

www -sivut 2020) Joensuussa toimii maakunnan omiin tarpeisiin räätälöity varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli. Joensuun malli toimii fyysisesti päiväkodissa, mutta tarvittaessa jalkautuu kotikäynneille perheeseen. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen piiriin kuuluvat kaikki kaupungin kunnalliset päiväkodit, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatus. Myös yksityisten päiväkotien lapset vanhempineen voivat saada keskustelu- ja ohjausapua ongelmatilanteissa.

Perheohjauksen painopiste on ehkäisevässä tuessa, mutta välillä tuen tarve tulee perheille, joissa on akuutti kriisi. Silloin apua annetaan heti. Perhe-ohjaajan työ vaihtelee muutamasta keskustelusta kerrasta useisiin tapaamisiin. Työtä ohjaavat lapsen etu ja perheen tarpeet. Perheohjaaja tukee vanhemmuudessa jaksamista ja pyrkii löytämään yhdessä perheen kanssa voimavaroja hyvään arkeen. Toimintaa kehitetään koko ajan kentältä tulevien tarpeiden mukaan.

3.8 Aineistojen kerääminen ja kuvaukset

Kehittämistyössä käytetään useita erilaisia menetelmiä, joiden avulla saadaan erilaista tietoa ja useita ideoita ja näkökulmia. Valitessa menetelmiä tulee pohtia, millaista tietoa tarvitaan ja mihin tietoa aiotaan käyttää. (Ojasalo ym., 2009, 40.) Heti opinnäytetyön alkaessa halusin kartoittaa kyselyllä ja haastatteluilla vanhemmilta perheohjauksen tarvetta Porin varhaiskasvatukseen. Kehittämistyössä käytin kyselyä lähtötilanteen selvittämiseen. Tarvekartoitusta ohjasin siihen suuntaan, että minkälaista tukea olisi halunnut tai haluaisi vanhemmuuteen lapsen ollessa varhaiskasvatuksen piirissä. Eli en lähtenyt tiedustelemaan onko perheohjaus tarpeellinen vai ei.

Kehittämistehtävän alussa kokoonnuimme Susanna Pöystin ja Krista Jaakonsaaren kanssa ideoimaan kehitettävää perheohjaushanketta: he olivat myös tekemässä omista näkökulmistaan perheohjaukseen liittyvää opinnäytetyötä. Kokoontuessa mietimme mitä perheohjaus olisi ja miten se palvelisi porilaisia lapsiperheitä? Kokoontumisissa käytimme menetelmää, jossa sovellettiin aivoriihi -menetelmää. Aivoriihi on ongelmanratkaisumenetelmä, jonka avulla saadaan esille ihmisten ajatuksia, kokemuksia, mutua tietoa ja teoreettista tietoa. Me kolme varhaiskasvatuksenopettajaa jaoimme ajatuksiamme ja näkemyksiämme varhaiskasvatuksen tilasta ja vanhemmuudesta ja sen

jatkuvasta muutoksesta. Näin aiheemme selkeytyivät meille ja myös aiheiden tarpeellisuus varhaiskasvatuksessa. Aivoriivessä kaikki viltimmätkin ideat tulee ottaa esille, koska se auttaa irtautumaan totutuista ja jäykistä ajattelumalleista. Kokosimme kasaan läjän ideoita mitä vanhemmat tarvitsevat lapsiperhearkea tukemaan? Mikä on perheohjaajan toimenkuvaa varhaiskasvatuksessa jne. Kun ideoita on heitelty fläppitaululle ja muistilapuille on aika kasata ja lokeroida ideoista parhaat ja miettiä seuraavaa vaihetta. (Ojasalo ym., 2009, 40)

Lähdin kartoittamaan perheohjauksen toimintaa ja sen hyötyjä sekä haasteita muiden kuntien perheohjauksen toimintamalleista. Laitoin sähköpostilla vapaamuotoisen kyselyn perheohjaajille, jotka tekevät perheohjausta eri kuntien varhaiskasvatuksessa. Aluksi keräsin kehittämiskohteesta tietoa sekä dokumentoin tiedot ja heränneet ajatukset, jotta kerättyyn aineistoon olisi helppo palata kehittämistyön eri vaiheissa. Hankin erilaista tutkimuskirjallisuutta, jota voin hyödyntää kirjoittaessani teoreettista pohjaa kehitystyöstäni. Internetiä käytin paljon erilaisia raportteja ja opinnäytetöitä tutkiessani. Tiedonhankinnassa on tärkeää olla kriittinen ja huomioida internetin käytön luotettavuus ja aineiston nopea muuttuminen, mikä voi aiheuttaa hankaluutta siihen palaamiseen jälkikäteen. Tämän vuoksi kirjoitin heti tutkittuani tärkeät asiat muistiin itselleni. Keräsin vain tarpeellista tietoa, joka hyödyttää perheohjauksen mallin rakentamista Porin varhaiskasvatukselle (Ojasalo ym., 2009, 27).

Aloitin tiedostamattani jo vuosia sitten havainnoimaan vanhemmuudessa tapahtuvia muutoksia vuosien saatossa. Olen ollut pitkän työhistorian varhaiskasvatuksenopettajana päiväkodissa, havainnoinut ja kuunnellut vanhempien muuttuvia haasteita vanhemmuudessa. Jotta kehittämisen tavoitteet voidaan määrittää, on aluksi hankittava kehittämiskohteeseen liittyvää tietoa eri lähteistä. Tarvittava tieto minulla oli kokemukseni ja havainnointini pohjalta käytännössä vanhempien tarvitsemasta tuesta. Tämän havainnoinnin halusin tarkentaa kyselyillä ja haastatteluilla vanhemmilta. Halusin kysymyksieni avulla saada tietoa vanhemmilta mitä he odottavat perheohjauksen olevan. (Ojasalo ym., 2009, 24) Havainnointia käytin käytännössä olemalla paikalla tilanteissa, missä vanhemmuus tulee esille. Tarkkailin vanhempien käyttäytymistä vapaissa lasten haku ja tuontitilanteissa. Mielestäni vuorovaikutus näkyy parhaiten lasten ja vanhempien vapaissa keskusteluissa esimerkiksi päiväkodin eteistilassa, kun lapsi

tulee hoitoon. Sanaton viestintä on myös oleellista havainnoinnin kannalta, koska siitä välittyy tunnelma lapsen ja vanhemman välillä.

Yhteisöllisiä ideointimenetelmiä käytin säännöllisesti kahden muun varhaiskasvattajan kanssa, tästä käytän nimitystä aivoriihi. Rohkaisimme toisiamme kertomaan ideoita ja ajatuksia. Kirjasimme ideoita ylös ja pohdimme niiden avulla uuden työmuodon mahdollisuutta. (Ojasalo ym., 2009, 44) Luovuus on uuden kehittämisen keskipisteessä, sillä ilman kykyä olla luova kehittäminen taantuu. Avoin ja positiivinen ilmapiiiri on luovan ongelmanratkaisun edellytys. Kun luodaan jotakin uutta, on oltava kykyä ja uskoa katsoa asioita uudella tavalla. Käyttämämme aivoriihi menetelmän avulla pyrimme tuottamaan uusia näkökulmia, uusia ideoita ja ratkaisuja kehittämishankkeeseemme. (Ojasalo ym., 2009, 158)

Kun valitaan kehittämistyötä tukevia menetelmiä niin keskeisintä on pohtia, millaista tietoa tarvitaan ja mihin tarkoitukseen sitä aiotaan käyttää. Käyttämäni kyselylomake menetelmä sopii tilanteeseen, jossa tutkittava aihealue tunnetaan, mutta halutaan varmistua sen paikkansa pitävyydestä. Kehittämistyössäni käytin kyselyä lähinnä kartoittamaan mitä perheohjaukselta odotetaan vanhempien näkökulmasta. Päätin tehdä kyselyn joko sähköisellä lomakkeella tai puhelimitse: jälkimmäisessä täysin itse lomakkeen puhelun aikana. Tein myös kartoitusta varten strukturoidun haastattelun, joka on hyvin lähellä kyselyä. Strukturoidussa haastattelussa olin laatinut kysymykset etukäteen suunnitellusti. (Ojasalo ym., 2009, 40-41)

Kehittämisen prosessia ei voi yleensä suunnitella ennalta tarkkaan, vaan kehittämisprosessin aikana syntyneet havainnot ohjaavat kehittämisprosessin etenemistä (Toikko&Rantanen, 2009, 30). Analyysitavat voidaan jakaa kahteen tapaan lähestyä, jotka ovat selittäminen ja ymmärtäminen. Selittämisellä viitataan tilastollisiin analyysiin. Ymmärtäminen viittaa teemoitteluun, tyypittelyyn ja sisällönerittelyyn kautta analysoitavaan aineistoon. (Hirsjärvi&Remes&Sajavaara, 2009, 224) Aineiston analyysillä pyritään luomaan selkeää aineistoa, joka tuottaisi uutta tutkimustietoa. Saatu aineisto muokataan tiivistetyksi informaatioaineistoksi.

Tutkin vanhempien näkökulmasta perheohjauksen tarvetta osana varhaiskasvatusta, joten valitsin kyselyyn ja haastatteluun pienten lasten vanhempia. Otin vanhempiin

yhteyttä sähköpostilla ja tiedustelin kiinnostusta vastata perheohjauksen tarpeellisuuden kartoitukseen. Sain haastattelujen ja kyselylomakkeiden avulla 10 vastausta, joita lähdin tarkastelemaan perheohjauksen kehittämisen näkökulmasta. Halusin selvittää mitä vanhemmat odottavat perheohjaukselta ja miten se auttaisi heidän arkeaan.

4 AINEISTOANALYYSIN TULOKSET

Tässä luvussa lähdän käymään läpi analysointia ja tulosten käsittelyä. Aineistojen analysoinnissa tärkeintä on löytää sellainen analysointitapa, joka tuottaa parhaiten vastauksen haasteisiin tai tutkimustehtävään. Käytin kehittämistyössäni monenlaisia menetelmiä, kuten haastatteluja, kyselyjä ja havainnointia. Tämän vuoksi kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen erot eivät nouse sinänsä merkitykselliseksi kehittämistyöni osalta. Analysointi aloitetaan lukemalla käsitelty aineisto useaan kertaan, minkä jälkeen siitä pyritään löytämään yhteyksiä käytettyyn teoriaan. Tämän jälkeen kehittäjä palaa kokonaisuuteen ja ilmiön kytkemiseen käytettyihin teorioihin tai teorian hahmottamiseen uudelleen. En myöskään tehnyt kehittämistyötä yksin vaan pystyin hyödyntämään kollegojeni kanssa ajatusten ja ideoiden aivoriihi työskentelyä. (Ojan-salo ym., 2009, 110)

Tarvetutkimukseni yhteydessä sain vahvistusta perheohjauksen tarpeellisuudelle osana varhaiskasvatuspalvelua. Haastatteluilla ja kyselylomakkeilla sain tuloksia vanhempien näkökulmasta perheohjauksesta. Seuraavassa esittelen vastausten pohjalta analysointia.

Muiden kuntien perheohjaajilta saimme myös arvokasta tietoa jo toimivista perheohjausmalleista. En lähtenyt tarvetutkimuksessa esittämään kysymystä tarvitaanko perheohjauspalvelua vaan minkälaista palvelun tulisi olla, jotta siitä saadaan mahdollisimman hyvä hyöty perheille. Vastauksia läpi käydessäni järjestin saman kysymyksen vastaukset samaan kohtaan ranskalaisilla viivoilla. Teemoja eli keskeisiä aiheita muodostetaan useimmiten aineistolähtöisesti etsimällä tekstimassasta sen eri haastatteluja, vastauksia tai kirjoitelmia yhdistäviä (tai erottavia) seikkoja.

Kun aineistoa järjestellään teemojen mukaan, kunkin teeman alle kootaan esimerkiksi kustakin haastattelusta ne kohdat, joissa puhutaan ko. teemasta. Tällainen järjestely voi tapahtua käsin esimerkiksi eräänlaiseen teemakortistoon leikkaamalla tulostetusta aineistosta kaikki tiettyyn teemaan liittyvät kohdat (tai niiden tiivistelmät) ja järjestelemällä ne omiksi kokonaisuuksikseen. Nykyään lienee kuitenkin yleisempää suorittaa teemoittelu tekstinkäsittelyn avulla "leikkaa-liimaa" -toiminnolla. Teemoittelu on luonteva etenemistapa mm. teemahaastatteluaineiston analysoimisessa. Aineisto

voidaankin litteroinnin jälkeen järjestellä teemoittain. Haastatteluista poimin vain keskeisimmät asiat, eli puheesta litteroidaan valikoiden ainoastaan tutkittavan aiheen kannalta keskeisimmät asiat. (KvaliMOTV)

Raportissa pyrin kiteyttämään aineiston keskeisen annin tutkimustehtävän kannalta. Eli haen vastausta minkälaista perheohjauksen tulisi Porin varhaiskasvatuksessa olla? Mikä palvelisi perheitä parhaiten? Kirjasin ylös asioita vastausten jatkokäsittelyä varten. Nostin esille kolme teemaa perheohjauksesta ajatellen ja lähdin työstämään vastauksia tukena käyttäen uutta mallia perheohjaus Porin varhaiskasvatukseen. Seuraavassa olen koonnut keskeisiä kysymyksistä nousseita tarpeita perheohjaukselle. Susanna Pöysti teki kyselyn sähköisesti monelle vanhemmalle ja olen myös kerännyt tietoa hänen saamistaan vastauksista hyödyntäessäni kehittämistyötäni.

4.1 Haastattelun ja kyselyn tulokset

Tein kaksi teemahaastattelua ja yhden strukturoidun haastattelun, nämä erosivat toisistaan jonkun verran. Strukturoitu haastattelu muistuttaa kyselymenetelmää. Teemahaastattelussa noudatetaan ennalta mietittyjä teemoja, joihin kysymykset perustuvat. Tein myös usealle vanhemmalle kyselylomakekyselyitä. Kyselyiden ja haastattelujen avulla sain vanhemmilta kiitettävästi vastauksia heidän näkemyksestään perheohjaukseen liittyen. Vastauksista nousi esille vanhempien tuen tarpeellisuus varhaiskasvatukseen. Tukea tarvitaan arkisiin kasvatuksellisiin asioihin ja tuen saamisen matalaa kynnystä pidettiin tärkeänä. Perheohjaus koettiin tervetulleeksi palvelunmuodoksi osana varhaiskasvatusta.

Tavalliset arkiset asiat nousevat vastauksissa esille. Lasten ohjaus ja kasvatustehtävän tukeminen nähdään tärkeäksi. Perheohjaukselta odotetaan tukea ja kuuntelevaa otetta johdonmukaiseen kasvatukseen. Vanhemmat kokivat arjen hyvin kiireisenä ja stressaavana ainakin toisinaan. Tukea kaivataan arjen pieniin muutoksiin esimerkiksi yksinhuoltajavanhemman tukemiseen lapsen kanssa jaksamisessa. Vanhempainiltoihin toivottiin enemmän keskustelua ajankohtaisista lapsen kasvuun ja perheen jaksamiseen liittyvissä asioissa. Perheohjaajan puheenvuoroa vanhempainiltoihin ja

teemailtoihin päiväkodissa kaivattiin. Perheohjaukselta toivotaan ajankohtaisten pikkulapsi arki asioiden ohjausta alustuksina vanhempainiltoihin.

Haastatteluissa tuli esille vanhemmuuden monimuotoisuus ja kaikessa siinä jaksaminen. Vanhempi koki toisinaan työelämän ja perheen yhteensovittamisen haasteita. Vanhemmat kokevat rasittavaksi jatkuvan tekemisen kulttuurin. Vanhempien tukiverkostot ovat usein hyvin minimaalisia. Isovanhemmat ovat työelämässä tai toisella paikkakunnalla. Sukulaissuhteet ovat etäisiä ja asuvat ympäri Suomea. Vanhemmuuden haasteeksi koettiin myös varhaiskasvatuksessa heidän kohtaamisensa pinnallisuus. Keskustelut ovat lyhkäisiä ja koskettavat vain lapsen liittyviä asioita. Koko perheen kuulumisille ei ole aikaa. Kyselyissä ja haastatteluissa moni kertoi haluavansa keskustelua lapsen eri kehitysvaiheista ja niiden vaiheiden tukemisesta vanhempana. Tähän ei ole kuitenkaan aikaa varhaiskasvatuksen kasvattajilla. Perheohjaukselta toivotaan teemailtoja ja vanhempainiltojen puheenvuoroja eri aiheiden käsittelyyn lapsen kasvusta ja käytöksestä sekä puhuttavista ajankohtaisista asioista pikkulapsiarjessa.

4.2 Kokemustieto

Minulla on yli kymmenen vuoden kokemus varhaiskasvatuksen kentältä. Olen toiminut varhaiskasvatuksenopettajana pitkän työhistorian ja tämän aikana havainnoinut vanhemmuutta ja sen haasteita eri ajanjaksoina. Vuosien kokemus on osoittanut selvän tarpeen vanhempien tukemiseen vanhemmuudessa. Yhteiskuntamme on muuttunut digitalisoitumisen myötä ja niin myös vanhemmuus. Perherakenteet ovat moninaisia ja vaativat perheyhteisöltään paljon. Uusperheet ovat lisääntyneet kokemukseni mukaan varhaiskasvatuksen piirissä, ja tämä aiheuttaa muutoksia myös vanhemmuuteen. Vanhemmuus on jatkuvassa muutostilassa yhteiskunnassamme. Lapset kasvavat digiyhteiskuntamme jäseniksi ja tämä vaatii vanhemmuudelta ohjattavuutta sekä rajojen asettamista some- ja pelimaailmaan. Erilaiset median luomat vanhemmuuskuvat luovat monelle vanhemmalle paineita ja tekevät vanhemmuudesta suorittamista.

4.3 Yhteisölliset ideointimenetelmät ja aivoriihen tulokset

Pidimme yhteisiä aivoriihimenetelmään perustuvia kokoontumisia, joissa ideoimme perheohjausta ja sen Porin tarpeisiin vastaava mallia. Aiheemme, perheohjaus, lähti liikkeelle meidän kolmen varhaiskasvattajan ajatuksista tehdä vanhempien tukemiselle jokin foorumi varhaiskasvatukseen. Olimme alusta asti hyvin yksimielisiä aiheen suhteen ja teimme opinnäytetyöstämme hankkeen Porin varhaiskasvatukselle. Kokoontumisia oli useita ja ideoita tuli muistilapuille, jotka työstettiin ryhmiksi ja niistä nostettiin tärkeimmät asiat perheohjauksen toimintamallin työstämiseen. Jaoimme perheohjauksen kolmeen osaan: vanhempien näkökulma, henkilökunnan näkökulma ja vertaistukeen perustuva näkökulma. Halusimme jakaa ideoiden runsaan määrän vuoksi työmme kolmeen eri näkökulmaan perheohjauksesta, koska muuten työstä olisi tullut liian laaja.

4.4 Dokumenttianalyysin tulokset

Tutkin eri kaupunkien toiminnassa olevia perheohjausmalleja. Lähetimme myös Susanna Pöystin ja Krista Jaakonsaaren kanssa vapaamuotoisia kyselyjä sähköpostilla eri kaupunkien perheohjaajille varhaiskasvatuksessa. Saimme arvokasta tietoa perheohjaus toiminnasta muualla Suomessa. Sen tarpeellisuudesta oli selvää näyttöä. Tämän jälkeen me aloitimme räätälöimään Poriin omaa perheohjaus toimintamallia. Jaoimme myös yhteisesti itsenäisesti tutkimamme tiedon Internetistä eri kaupunkien perheohjauksista. Perheohjauskyselyjen vastauksia työstimme yhdessä, kun mietimme Porin omaa perheohjausmallia. Aluksi meillä oli ajatuksena vain päiväkodilla tapahtuva perheohjaus, mutta tutustuttuamme muiden kaupunkien perheohjaus materiaalia halusimme myös jalkautumisen asiakkaan toimintaympäristöön olevan mahdollista Porin mallissa. Vertaistukiryhmistä oli myös muualla Suomessa hyviä kokemuksia. Saimme tästäkin siis vahvistusta ajatukseemme vertaistuen mahdollisuudesta perheohjaukselle.

5 PERHEOHJAUKSEN TOIMINTAMALLI PORIN VARHAISKASVATUKSELLE

Porin kaupungin varhaiskasvatuksen perheohjaus on tehty yhteistyönä hankemuotoisesti Krista Jaakonsaaren ja Susanna Pöystin kanssa. Toimintamallissa on hyödynnetty kaikkien kolmen keräämiä aineistoja. Yhdessä valitsimme aineistoista keskeisemmät asiat, mitkä yhdistimme toimintamallin rakenteeseen. Krista Jaakonsaari teki varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin rakenteesta kuvion (kuva 3) eli mistä se muodostuu ja rakentuu.

Varhaiskasvatuksen perheohjaus on ennaltaehkäisevää, matalan kynnyksen ohjausta yhteistyössä vanhempien, varhaiskasvatuksen ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Palvelu on täysin luottamuksellista ja maksutonta, lähetettä ei tarvita. Perheohjaajaan voi ottaa yhteyttä perhe itse tai varhaiskasvatuksen henkilökunta. Toiminta perustuu ajatukseen että, ei niin pientä ongelmaa olekaan, ettei voisi tulla keskustelemaan. Perheohjaus voi olla keskustelua, pulmatilanteissa ääneen sanoittamista ja mallintamista. Palvelu on yhdessä vanhempien kanssa räätälöityä esim. lapsen kasvuun, kehitykseen, temperamenttiin tai sairauteen liittyvissä asioissa. Tyypillisiä pulmatilanteita voi aiheuttaa lapsen kehityksessä esim. uhma. Vanhemman avioeron, epävarman vanhemmuuden tai sairauden aikana perheohjaajan tuki ja ohjaus voi olla avuksi.

Perheohjaus on käytännön keinojen ja vinkkien antamista perheiden käytettäväksi. Perheohjaajan on mahdollisuus suunnitella yhdessä vanhempien kanssa esimerkiksi lapsen ohjausta ja päiväjärjestystä helpottavia kuvia sekä erilaisia viikkokalenterimalleja. Perhe saattaa tarvita apua käytännön asioiden selvittämisessä, mitkä helpottavat vanhemmuutta pikkulapsiarjessa. Esimerkiksi lasten harrastusmahdollisuuksien kartoittamisessa. Perheohjaaja on myös tarvittaessa siltana muiden palvelujen (perheneuvola tms.) piiriin ohjauksessa.

On monenlaisia työskentelytapoja, joiden avulla perheen asioita saadaan jäsennettyä ja vanhemmuus saattaa muodostua helpommaksi. Työkaluina perheohjaajalla on erilaisia menetelmiä esimerkiksi roolikarttamenetelmä, tulevaisuusmuistelu tai tunnekorit. Kuunteleminen ja vastavuoroinen dialogi on avainasemassa perheohjaajan työssä. Kuunteleminen on tärkeää myös työn tehokkuuden kannalta. Jos asiakkaan tilanteeseen löydetään heti alussa luova ratkaisu yhdessä asiakkaan kanssa, todennäköisyys

säästää myöhemmissä palveluissa on huomattava. Kuuntelevassa keskustelussa on ensin kuunneltava. Jo kuulluksi tuleminen on ihmiselle voimia antava kokemus. Se on tehokkain tapa vähentää kaikenikäisten stressiä, huolta ja hätää.

Kuulluksi tulemisen myötä asiakkaassa valjastuvat ne voimavarat, joita hän ei ole tieninyt olevan olemassa tai joita hän ei ole saanut käyttöönsä. Ihminen saa voimaa siitä, että lähimmäinen arvostaa häntä. Asiakaskin tarvitsee tunteen, että ammattilainen arvostaa häntä. Sen avulla asiakas löytää ratkaisuja niihinkin kysymyksiin, joiden edessä ammattilainen on ollut ymmällään. Myös ammattilainen voi saada arvostusta asiakkaaltaan, mikä toimii myös vahvistavana palautteena siitä, että hän on valinnut paikan tässä yhteisössään oikein. (Terveystieteiden tutkimuskeskus sivut 2016)

Perheohjaaja on perheen tavattavissa lapsen varhaiskasvatusyksikössä, perheohjaajien toimitilassa tai tilanteen niin vaatiessa perheen kotona. Joskus avoimen ja luontevan vuorovaikutuksen toteuttamiseksi on hyvä, että perheohjaaja jalkautuu asiakkaalle helppoon ympäristöön. Esimerkiksi lähimetsä tai puistonpenkillä keskusteleminen voivat olla hyviä ratkaisuja yhteistyön luontevaan sujumiseen.

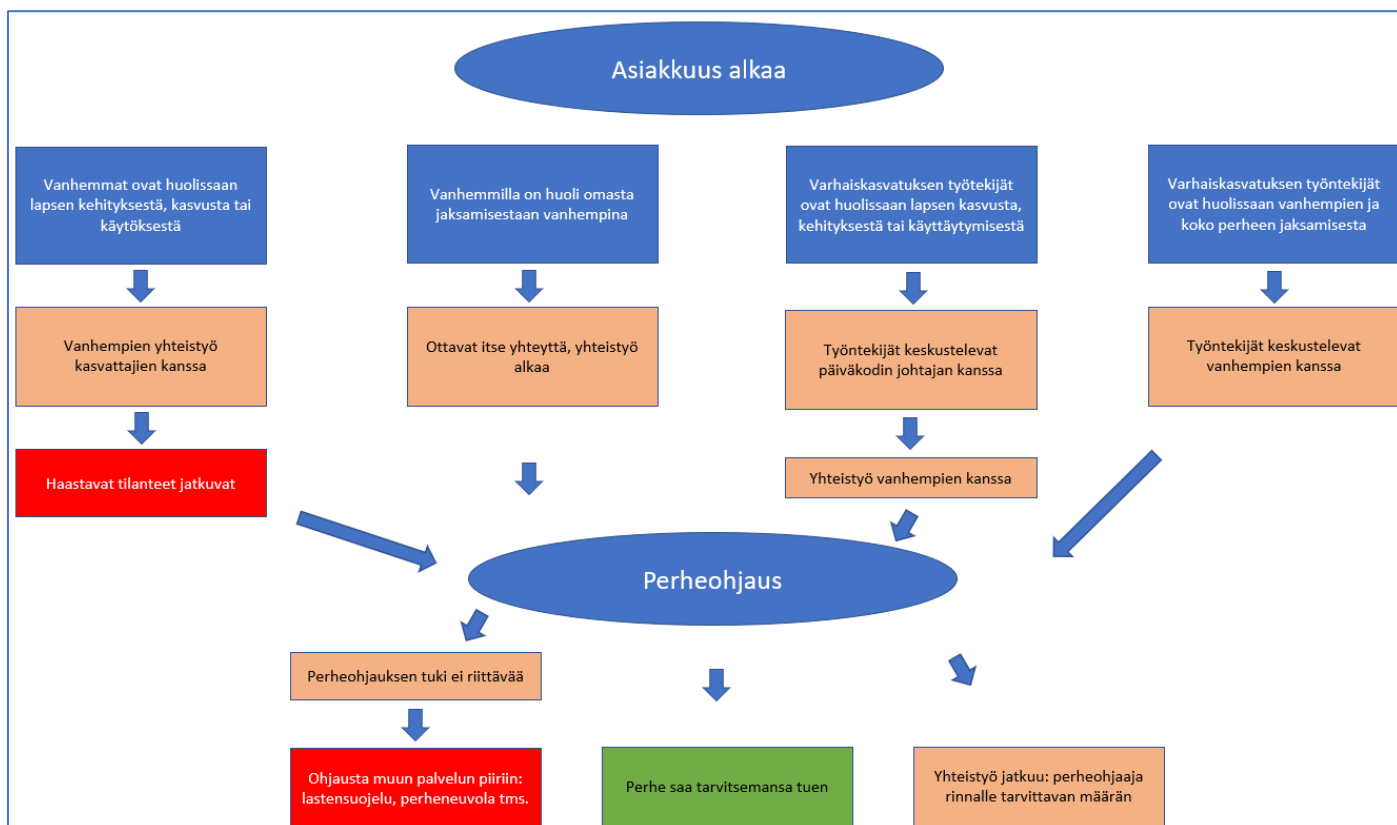
Perheohjaaja on tarvittaessa mukana päiväkodissa esimerkiksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa, vanhempainilloissa puhumassa erilaisista lapsiperheiden arkeen liittyvistä aiheista (rajojen asettaminen) sekä varhaiskasvatuksen henkilökunnan tukena arjen työssä. Perheohjaaja ei työskentele lapsiryhmässä, mutta voi havainnoida lasta ryhmässään. Perheohjaajan on tarkoitus tukea varhaiskasvattajien työtä omalla ammattitaidollaan. Perheohjaaja ohjaa myös vanhempien ja lasten suljettuja vertaistukiryhmiä. Vertaistuki ja erilaiset yhteisölliset tapahtumat vaikuttavat välittömästi perheiden arkeen ja voivat tuoda siihen helpotusta. Kokemusten jakaminen samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien kesken auttaa hahmottamaan asioita ja saattaa poistaa perheen vaikeuksiin liittyviä häpeän tai syyllisyyden tunteita. (Rönkkö&Rytkönen, 2010, 42) Perheohjaajaan voi ottaa yhteyttä tekstiviestillä, puhelimitse, WhatsAppin tai sähköpostin kautta. Mielestämme myös sosiaalisen median kanavien käyttäminen pitäisi olla mahdollista, koska asiakkaat ovat niiden kautta helposti tavoitettavissa. Perheohjaajalta voi kysyä konsultaatiota lapsiperheiden palveluista tai omaan perhetilanteeseen liittyvistä asioista ilman varsinaista asiakkuutta.

Kuva 3 Varhaiskasvatuksen perheohjauksen rakenne kuvana

Perheohjaus on osana varhaiskasvatuksen palvelua. Perheohjaus auttaa vanhempia lasten kasvatuksessa, vanhemmuuteen ja koko perheen arjen sujuvuuteen liittyvissä asioissa. Varhaiskasvatuksen perheohjaus on ennaltaehkäisevää työtä lasten ja perheiden hyvinvoinnin kannalta. Perheohjaukselta saa ilman suuria haasteita, koska pienet asiat saattavat tarvita sujuakseen ulkopuolista ohjausta ja tukea. Perheohjaaja työskentelee perheen tukena niin kauan kuin on siihen tarve, pyrkien kuitenkin voimaannuttamaan vanhempia niin, että tarve perheohjaajaan poistuu. Tavoitteena on, että perhe pystyisi jatkossa toimimaan itsenäisesti omia voimavaroja hyödyntäen ja vahvuuksiaan käyttäen. Varhaiskasvatuksen perheohjaaja on velvollinen ohjaamaan perheen eteenpäin toisen tuen piiriin, esimerkiksi perheneuvola, lastensuojelu ym., jos varhaiskasvatuksen perheohjauksen tuki ei riitä tai se tarvitsee rinnalleen toista tukimuotoa. Perheohjaajan tärkeä tehtävä on olla rinnalla tukemassa vanhemmuutta ja löytää yhdessä vanhemman kanssa hänen voimavaransa kasvatustehtävään. Seuraavassa kuvattu kaavioilla miten perheohjauksen asiakkaaksi pääsee (kuva 4).

Kuva 4: Varhaiskasvatuksen perheohjauksen asiakkuuden toimintamalli

6 ARVIOINTI

6.1 Varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin arviointi

Arviointi on kehittämisprosessin analyttisin osa-alue. Se kohdistuu kehittämistoiminnan perustelujen, organisoinnin ja toteutuksen analysointiin. (Toikko&Rantanen, 2009, 82) Neuvottelevan arvioinnin voidaan ajatella etenevän erilaisten neuvotteluiden kautta. Näissä neuvotteluissa sovitellaan näkemyksiä ja muodostetaan yhteistä ymmärrystä osapuolten välille. Arvioinnin keinoin näihin neuvotteluihin voidaan luoda sisältöä, mutta myös rakenteita. Neuvottelevaa arviointia varten tarvitaan tietoa eri ihmisten näkökulmista ja intresseistä. Oman toiminnan arviointi on neuvottelun lähtökohta. Dialogi on mahdotonta, jos kehittäjä ei ole halukas arvioimaan omaa toimintaansa, vaan keskittää huomion vain toisen arviointiin. Oman toiminnan arvioinnissa kehittäjä tarkastelee oman ajatteluaan ja toimintaansa erilaisista näkökulmista käsin. (Toikko&Rantanen, 2009, 84) Seuraavaksi lähdän kuvaamaan omaa arviointiani perheohjausmallista Porin varhaiskasvatukselle.

Oman kokemukseni ja kahden kollegani Susanna Pöysti ja Krista Jaakonsaari kokemusten pohjalta varhaiskasvatus tarvitsee ennaltaehkäisevänä työmuotona tukea sen piirissä oleville perheille perheohjauksen kautta. Meillä kaikilla oli yli kymmenen vuoden kokemus varhaiskasvatuksessa kentällä ja olimme havainnoineet tahoillamme vanhemmuuden ja varhaiskasvatuksen välille työmuodon tarpeellisuuden, joka tukisi vanhemmuutta matalankynnyksen periaatteella. Päätimme heti alussa tarkastella eri näkökulmista perheohjauksen tarvetta Porin varhaiskasvatukseen, jotta saamme tästä mahdollisimman kattavan kokonaiskuvan ja kuitenkin hallittavan kokonaisuuden.

Porin Varhaiskasvatuksen palveluvastaava Tiina Pennanen oli myös mukana ensimmäisillä tapaamisillamme. Esittelimme hänelle kaikki aikaisemmin ideoimamme kehittämiskohteen ideat ja ajatukset minkälaista perheohjaus voisi olla. Varhaiskasvatuksen edustajan kanssa toteutetussa ideointipajassa tuli uusia ideoita kehitettävästä asiasta ja ne kirjattiin ylös. Myöhemmin me kolme varhaiskasvatuksen työntekijää valitsimme parhaat ideat ja tapasimme opinnäytetyön merkeissä säännöllisesti aivoriihi- ja ideointimenetelmiä käyttäen. Ohjaava opettajamme oli meihin myös yhteydessä ja avasi meille näkökulmia perheohjauksen työstämistä ajatellen.

Tutustuin Loimaan ja Joensuun kuntien jo toimivaan perheohjaustyöhön ja teimme sähköpostilla kyselyn kuntien perheohjaajille. Loimaan perheohjaaja vastasi kyselyymme ja vahvisti perheohjauksen tarpeen varhaiskasvatukseen. Ennen tämän opin- näytetyöni valmistumista myös Porin varhaiskasvatus otti perheohjauksen toiseen hankkeeseensa mukaan, minusta tämä osoittaa myös tarpeellisuuden havaitsemisen jo varhaiskasvatushallinnon puolelta Porissa. Kehittämistyöni perustuu tarpeeseen, josta tein tarvekartoituksen heti työni alkuvaiheessa. Tarveanalyysin tiedonlähteinä ovat esimerkiksi asian kanssa tekemisissä olevat asiantuntijat tai asiakkaat, joille on tehty haastatteluja tai kyselylomakkeita. Tavoitteena tarveanalyysissä on kehittämistarpeiden priorisointi, jonka pohjalta voidaan laatia tarkempi kehittämissuunnitelma, jonka mukaan kehittämissuunnitelma etenee. Tarveanalyysi on eräänlainen nykytilan kuvaus, joka perustuu systemaattiseen aineistonkeruuseen eri menetelmiä käyttäen.

Halusin vanhempien näkökulmaa kartoittamaan minkälaista perheohjauksen tulisi olla, jotta se palvelisi mahdollisimman kattavasti perheiden jaksamista arjessa. Kyselyjen ja haastattelujen avulla sain vanhempien näkökulmaa opinnäytetyöhöni. Perheohjaus rakentuukin vanhempien tarpeiden kautta käytännön malliin, joka toivottavasti löytää paikkansa palvelemaan Porin varhaiskasvatukseen lapsiperheitä.

Sain kysely- ja haastattelututkimuksen avulla vastauksia kehittämiskysymykseeni minkälaista perheohjauksen tulisi olla vanhempien mielestä. Kysely- ja haastattelututkimukset oli suunnattu vanhemmille, joiden lapsi on varhaiskasvatuksessa tai on lähi- vuosina ollut varhaiskasvatuksessa päiväkodissa. Kehittämistehtävääni osallistuneiden henkilöllisyys ei tule missään vaiheessa julki ja kaikki tieto pysyy luottamuksellisenä. Muita aineistonkeruumenetelmiä kehittämistyössäni oli ideariihi eli ideointipaja Susanna Pöystin ja Krista Jaakonsaaren kanssa sekä tutkiva selvitystyö muutamien kuntien varhaiskasvatuksen perheohjauksesta. Kehittämistyössä käytetyt aineistonkeruumenetelmät antoivat positiivista palautetta perheohjauksen tarpeellisuudesta kysely- ja haastattelututkimusten ollessa pienimuotoisia, mutta kuitenkin riittäviä kartoittamaan tarvetta.

Arvioin omaa kehittämistyötäni jatkuvasti koko prosessin ajan. Sain myös säännöllisesti tukea ajatuksilleni varhaiskasvatuksen kollegoilta. Uskomme kokemustemme

mukaan, että perheohjaukselle on suuri tarve sekä vanhemmuuden näkökulmasta että työntekijöiden työtehtävien näkökulmasta. Tutkimus ja selvitystyöni muiden kuntien toimivasta perheohjauksesta antoi hyvää pohjaa kehittämistehtäväni tärkeydelle. Kehittämistehtävän lopputuloksen näen tukevan oikeassa kohtaa varhaiskasvatuksen perheitä ja vanhemmuutta. Kehittämistehtävä on toteutettu kattavasti kuvaamaan perheohjausta vanhemmuuden näkökulmasta. Siinä on monipuolisesti avattu ja selvennetty teoriaosuudessa vanhemmuutta, perhetyötä, perheohjausta ja varhaiskasvatusta. Kehittämistehtävän raportoinnissa olen kirjannut kehittämistehtäväprosessin kaikki eri vaiheet auki noudattaen johdonmukaista ja selkeää kirjausta. Olen rehellisesti ja luottavasti edennyt kehittämistarvekartoituksen kautta kehittämään uuden perheohjauksen työmallin Porin varhaiskasvatukselle.

Kirjoittaessa opinnäytetyötäni perheohjaus sai jo vihreää valoa Porin varhaiskasvatukseen osana toista hanketta. Perheohjausta lähtee toteuttamaan hankkeen muodossa Krista Jaakonsaari, joka teki opinnäytetyönsä perheohjauksesta työntekijä näkökulmasta käsin. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin käyttöönotettavuudessa raha on se asia, mikä ratkaisee käyttöönotettavuuden. Voidaanko toimintamalli ottaa heti käyttöön osana varhaiskasvatus palvelua vai jääkö tämä hankkeen varaan toistaiseksi. Perheohjauksen käytäntöön ottaminen hankkeen yhtenä osana on osa arviointiani, tämä osoittaa tarpeellisuuden kokeilun tasolle. Katsotaan saako perheohjaus tulevaisuudessa jalansijaa Porin varhaiskasvatuksessa osana lapsiperheiden kokonaispalvelua. Miten vanhemmat ottavat vastaan perheohjauksen palvelumuotona arjessa? Todetaanko sen toimivan ennaltaehkäisevänä palveluna lapsiperheille, jotta korjaavan työn suuret taloudelliset kustannukset jäisivät pienemmiksi?

7 POHDINTA

Kehittämistyöni tarkoituksena oli kehittää ja luoda Porin kaupungin varhaiskasvatukseen perheohjauksen toimintamalli, joka palvelisi varhaiskasvatuksen piirissä olevia perheitä. Työmuodon on tarkoitus tukea vanhemmuutta matalankynnyksen periaatteella. Tässä kehittämistyössä varhaiskasvatuksen perheohjaus näyttäytyy perhepalveluna eikä perhetyönä. Perhepalvelu on kaikille perheille tarkoitettu palvelumuoto. Perhepalvelussa perheet itse hakeutuvat palveluihin tai varhaiskasvatuksen henkilökunnan ehdotuksesta. Perheet itse määrittävät minkälaista tukea ja kuinka paljon he ovat valmiita ottamaan vastaan. Perhepalvelussa on tärkeää löytää yhteistyönä vanhemmat omat voimavarat käyttöön arjessaan. Perheohjaus tavoittaa suuren osan lapsiperheitä varhaiskasvatuksen kautta. Perheohjaus on arkeen perustuvaa työtä, joka tukee vanhemmuutta oikealla hetkellä. Perheohjaus tapahtuu pääsääntöisesti päiväkodissa, mutta voi myös jalkautua perheen kotiin tarvittaessa. Tämä mahdollistaa luonnollisen vuorovaikutuksen saamista asiakkaan ja työntekijän välillä.

Perheohjaajana kuuntelen ja autan näkemään tilannetta eri näkökulmista. Yhdessä yritetään löytää juuri kyseessä olevalle perheelle sopivia tukimuotoja arkeen. Esitän erilaisia keinoja ja vinkkejä, mitä vanhemmat voisivat miettiä ja soveltaa arjessa käytännön tasolle. Perheen ulkopuolinen työntekijä, perheohjaaja ei tee kenenkään puolesta päätöksiä, ei määräile tai anna valmiita ratkaisuja, vaan vanhemmat päättävät itse minkälaista palvelua heidän perheensä tarvitsee. Perheohjaus perustuu luottamukselliseen suhteeseen asiakas tilanteessa ja on tästäkin syystä hyvin matalalla kynnyksellä tapahtuvaa toimintaa. Perheohjaus tuki on hyvin käytännönläheistä ja asiakkaasta lähtevää työtä. Perheen voi olla vaikea itse hakea sopivaa palvelua haasteisiinsa arjessa, perheohjaaja voi ohjata perhettä muihin sosiaalipalveluihin tarvittaessa.

Eri kuntien valmiista toimintamalleista käy ilmi oikea aikaisen tuen ja turvallisen aikuisen tarve haastavissa vanhemmuuden kysymyksissä olevan hyvinkin tärkeää. Pienikin keskusteluhetki voi olla suurena apuna arjenhallinnassa ja auttaa vanhempia esimerkiksi kasvatustyössään. Tämän kaltainen apu ja tuki voivat estää suurempien tukimuotojen tarvetta. Ennaltaehkäisevänä työmuotona perheohjaus säästää rahaa korjaukselta työltä esim. lastensuojelu. Tutustuin erilaisiin tutkimuksiin ja raportteihin perheohjauksesta. Esimerkiksi vanhemmuuden varhainen tukeminen ja ohjautuminen tuen

piiriin. Asiakasymmärrys kolmesta kunnasta Keski-Suomessa kertoi vanhemmuuden tuen tarpeesta. Käytännön kokemuksen ja tietoperustan kautta voin todeta perheohjauksen tärkeänä työmuotona varhaiskasvatukseen. (Jokinen, 2019, 3-4)

Kehittämistyöni kyselytutkimuksen vastauksissa vanhemmat kuvasivat arkeaan hyvin kiireiseksi ja kuormittavaksi. Vanhemmille työ on keskeisin kuormitusta aiheuttava tekijä. Työpäivän jälkeen arki-illoissa on vähän aikaa lapsille ja perheen yhteiselle ajalle. Vanhemmat siis tarvitsevat arkeensa ajanhallintaa helpottavia rutiineja tai käytänteitä. Vanhempien kokemukset arjen kuormituksesta on tärkeää ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti perheen tilannetta arvioitaessa. Työelämän kuormituksen, väsymyksen ja vanhemmuuden haasteiden toisiinsa kytkeytymisen vuoksi saattaa vanhemman olla vaikeaa kuvata, minkälainen apu olisi heidän perheensä parhaaksi. Perheen kokonaistilanne on monen asian summa. Perheohjaajan tehtävänä on yhdessä vanhemman kanssa löytää oikeanlaista tukea arkea helpottamaan. Perheohjauksen vaikuttavuutta on tutkittu monilla erilaisilla aineistoilla ja näihin tutustumalla sain vahvuutta perheohjauksen tärkeydestä.

Pienten lasten perheet tarvitsevat tällä hetkellä lisääntyvässä määrin konkreettista ja arkipäiväistä selviämisen tukemista sekä psykososiaalista apua ja ymmärrystä perheen ulkopuolelta (Punna, 2008, 8) Perheohjaus oli tässä aineistossa perheille avun hankkimisen kanava, jossa perheet saivat tietoa heille sopivista tukimuodoista, sekä olennaisena osana koko perheohjausta tukea ja kannustusta avun hakemiseen ammattiauttajalta. Useimmat perheet tarvitsivat lisäksi tukea ja rohkaisua oman avun tarpeen hyväksymiseen ja avun vastaanottamiseen. Perheohjaaja oli perheelle usein ensimmäinen uskottu henkilö, jonka kanssa perheet keskustelivat kokonaisvaltaisesti elämäntilanteessaan olevista pulmista tai kriiseistä. Tuen tarpeessa olevalla perheellä tulisi olla mahdollisimman matala kynnyks avun pyytämiseen. Perheohjauspalveluiden saavuttamista perheille tulisi edelleen kehittää ja se olisi hyvä olla osa varhaiskasvatuksen palvelua kaikille perheille. Varhaiskasvatus tavoittaa suuren osan lapsiperheitä ja yhteistyöverkostojen kautta perheohjauksella on mahdollisuus parantaa perheiden arkea huomattavasti.

Perheohjaaja päiväkodissa vapauttaisi myös varhaiskasvatuksen henkilökuntaa kasvatustehtävänsä jättäen osan perhetyöstä perheohjaajalle. Lisäksi kasvattaja ja

perheohjaaja voisivat tehdä yhteistyötä, joka helpottaisi molempia osapuolia. Perheohjaajalta voisi saada vinkkejä lapsen kanssa toimimiseen arjessa, koska lapsen päiväkotiarkeen vaikuttaa voimakkaasti kodissa vallitseva tilanne ja kasvatus. Vanhemmuuden haasteita kävin jo lävitse tietoperustaosuudessa. Varhaiskasvatus tekee työtä lapsen kanssa, mutta tähän työhön vaikuttaa hyvin paljon lapsen perhe ja vanhemmat. Kodin kanssa tehtävä yhteistyö on varhaiskasvatuksen perusta. Näen perheohjaukselle Porin varhaiskasvatukseen tarpeen ja olen osoittanut sen opinnäytetyössäni monin eri selvityksin.

LÄHTEET

Bardy, M. 2013. Lastensuojelun ytimissä. Tampere. Tampere University Press. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-853-7>

Harisalo, R. 2011. Luovuuden teknologia. Ideointimenetelmät organisaatioiden luovuuden vahvistajina. Tampere. Tampere University Press. Haettu 20.4.2020 osoitteesta https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100944/Harisalo_Luovuuden_teknologia.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Karsiton Kirjapaino Oy

Joensuun kaupungin www sivut 2020. Kasvun ja vanhemmuuden tuki. Haettu 25.4.2020 osoitteesta <https://www.joensuu.fi/kasvun-ja-vanhemmuuden-tuki>

Jokinen, L. 2019. Vanhemmuuden varhainen tukeminen ja ohjautuminen tuen piiriin, asiakasymmärrys kolmesta kunnasta keskisuomessa. viitattu 20.12.2020 https://www.sos-lapsikylya.fi/wp-content/uploads/2020/11/Vanhemmuuden_varhainen_tukeminen_ja_ohjautuminen_tuen_piiriin_Liisa_Jokinen.pdf

Kekkonen, M. 2004. Stakes raportteja 281. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Helsinki: Stakes.

Loimaan kaupungin www sivut 2020. Perheohjaus. Haettu 22.4.2020 osoitteesta <https://www.loimaa.fi/varhaiskasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus/perheohjaus/>

Nivala, E. & Ryyänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki. Gaudeamus.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudella osaamista liiketoimintaan. Helsinki. Sanoma Pro.

Opetushallituksen www sivut 2020. Varhaiskasvatuksen perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Helsinki: Opetushallitus. Haettu 10.3.2020 osoitteesta

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Pohjalainen, M. 2012. Hiljaisen tiedon käsite ja hiljaisen tiedon tutkimus: katsaus viimeaikaiseen kehitykseen. Informaatiotutkimus Vol. 31 Nro 3. Haettu 13.3.2020 osoitteesta <http://ojs.tsv.fi/index.php/inf/article/view/7079/5613>

Punna, M. 2008. Perheohjauksen arviointitutkimus. Lapsiperheiden saama varhainen tuki ja ohjaus Jämsän seudun Perhepalvelukeskus-kehittämishankkeessa. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden laitos. Terveyskasvatuksen pro gradu. Haettu 12.1.2021 osoitteesta https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18716/URN_NBN_fi_jyu200806265560.pdf?sequence=1

Puranen, T. Riittävän hyvä vanhemmuus – lähestymistapoja. Haettu 13.3.2020 osoitteesta <https://www.tukiliitto.fi/tukiliitto-ja-yhdistykset/kehittamistoiminta/moninaisia-perheita/moninaisista-perheista-lahi-ihmisille/riittavan-hyva-vanhemmuus/>

Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. (1.p.). WSOY Oppimateriaaliaalit Oy

Rönkkö, L & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki. WsoyPro.

Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 17.4.2020 osoitteesta <fsd.tuni.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>

Schmitt, F. 2003. Riittävän hyvä vanhemmuus. Kirjassa: Sinkkonen, J. (toim). 2003 Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki. WSOY, 298-326.

Sihvola, S 2002. Voimaa vanhemmuuteen. Jyväskylä. Gummerus

Sinkkonen, J. 2003. Pesästä lentoon, kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki. Werner Söderström Osakeyhtiö.

Tampereen sosiaali- ja terveystalouden www sivut. Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö. Haettu 4.3.2020 osoitteesta <https://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-palvelut/kotipalvelu-ja-perhetyo/perhetyo.html>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos www sivut 2016. Lapset, nuoret ja perheet. Dialogisuus ammattilaisen ja perheen välillä. Haettu 5.3.2020 osoitteesta https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/dialogisuus_ammattilaisen_ja_perheen_valilla

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta – Näkökulmia kehittämissprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere. Tampere University Press.

LIITE 1

Saatekirje kyselyyn

Hei!

Opiskelemme Satakunnan ammattikorkeakoulussa sosiaalialan ylempää AMK tutkintoa ja teemme opinnäytetyötämme hankkeen muodossa Porin varhaiskasvatukselle. Olemme kehittämässä Porin varhaiskasvatukseen perheohjauksen työmallia. Perheohjaus palvelisi varhaiskasvatuksen piirissä olevia perheitä. Työmuodon olisi tarkoitus tukea vanhemmuutta matalankynnyksen periaatteella. Kaikilla lapsiperheillä on elämänvaiheita, jolloin herää monenlaisia kysymyksiä. Voi jopa tuntua, että omat voimavarat eivät riitä arjen pyörytykseen. Perheohjaajantyö on keskustelua ja ohjaamista vanhemmuuteen ja arjen sujumiseen liittyvissä asioissa. Perheohjaustyöllä tuetaan perheen toimintakyvyn vahvistumista ja perheen vuorovaikutustaitoja. Perheohjaustyön tavoitteena on perheen elämänhallinnan ja omien voimavarojen tukeminen ja arjessa selviytymisen vahvistaminen. Perheohjaajan työ tapahtuisi pääsääntöisesti päiväkodilla, jossa perheen lapset ovat hoidossa. Työ on luottamuksellista varhaiskasvatuksen palvelua kaikille sitä tarvitseville varhaiskasvatuksen asiakasperheille.

Toivomme, että kyselylomake auttaisi meitä kehittämään työmuotoa parhaiten perheitä palvelevaan muotoon. Tämä on osa tarvetutkimusta, jotta osaamme vastata vanhemmilta tulevaan tarpeeseen. Kyselyssä esille nousseita asioita käsitellään luottamuksellisesti, eikä ketään voida tunnistaa vastauksista. Lisätietoa opinnäytetyöstä ja kyselylomakkeesta voi tiedustella sähköpostilla. Valmis opinnäytetyö on luettavissa alkuvuodesta 2021.

Kiitos yhteistyöstä ja oikein aurinkoista kevättä !

Marika Lehto

0505523869

marika.lehto@student.samk.fi

LIITE 2

Kysymyksissä on monivalintakysymyksiä ja vapaasti vastattavia kysymyksiä, yritähän vastata jokaiseen kysymykseen jotakin, kiitos 😊

Taustatiedot

1. Sukupuoli Nainen ___ Mies ___
2. Siviilisäätö Avioliitto__ Avoliitto__ Yksinhuoltaja__
3. Päivähoidossa olevien lasten lukumäärä ___

Montako lasta perheeseenne yhteensä kuuluu?

- 1
- 1 - 3
- 4 tai enemmän

Minä vuosina olette käyttäneet varhaiskasvatuksen päivähoitopalvelua?

Minkälainen elämäntilanne perheessänne on? (Ydinperhe, uusperhe tms.
Minkä ikäisiä lapsia kotona asuu tms.)

Ottaako varhaiskasvatus mielestäsi vanhemmat huomioon toiminnassaan?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

jos ottaa niin miten _____

Onko teidät perheenä huomioitu päivähoitossa?

- Todella hyvin
- Hyvin
- Melko hyvin
- Ei juurikaan

Oletko kaivannut jossakin kohtaa vanhemmuuteen tukea tai keskustelu mahdollisuutta vanhemmuuteen liittyen?

- Kyllä
- En
- En ole ajatellut asiaa

Minkälaista tukea olisitte kaivanneet päiväkodin arjessa vanhemmuutta ajatellen?

Ovatko vanhempainillat tärkeitä ja kaipaisitko niihin jotain sisältöä lisää, joka käsittelisi ajankohtaisia aiheita...

Millaista varhaiskasvatuksen perheohjauksen toivoisit olevan?

Mitä hyötyä perheohjauksella olisi varhaiskasvatuksessa?

ei mitään hyötyä

on hyötyä, mitä hyötyä _____

Kiitos vastauksistasi!